

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Subjektivní reflexe přeměny pohlaví

Bc. Veronika Brujová

vedoucí práce: Doc. Karel Hnilica, Ph.D.

Praha 2015

Prague College of Psychosocial Studies

Subjective Reflection of Sex Transition

Bc. Veronika Brujová

The Diploma Thesis Work Supervisor: Doc. Karel Hnilica, Ph.D.

Praha 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a použitou literaturu jsem řádně citovala v seznamu literatury.

V Praze, dne

Bc. Veronika Brujová

.....

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce Doc. Karlovi Hnilicovi, Ph.D. za cenné rady, náměty a vedení při vypracovávání mé diplomové práce. Děkuji také Tomášovi Karlickému, bez kterého by tato práce nemohla vzniknout a všem respondentům, kteří ochotně spolupracovali.

Bc. Veronika Brujová

OSNOVA

ÚVOD	8
1 OBJASNĚNÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	10
1.1 Transsexualismus	10
1.2 Pohlavní identita	11
1.2.1 Porucha pohlavní identity	12
1.3 Přeměna pohlaví	12
1.4 Subjektivní reflexe	13
2 TRANSEXUALISMUS	15
2.1 Historie	15
2.2 Výskyt a vnímání transsexuality ve světě	16
2.3 Transsexualita v České republice	18
2.4 Diferenciální diagnóza	19
2.4.1 Intersexualita	20
2.4.2 Homosexualita.....	21
2.4.3 Porucha pohlavní identity v dětství.....	21
2.4.4 Transvestitismus fetišistický	21
2.4.5 Transvestitismus dvojí role	22
2.4.6 Psychotická porucha.....	22
2.4.7 Syndrom skopců.....	22
2.4.8 Organické mozkové léze	23

3 PŘEMĚNA POHLAVÍ.....	24
3.1 Diagnostika	24
3.2 Fáze rozhodovací.....	25
3.3 Real life test, Real life experience	26
3.4 Hormonální terapie.....	26
3.5 Operativní výkony.....	26
3.5.1 Chirurgické výkony u FtM.....	27
3.5.1.1 Operace na vnitřních ženských pohlavních orgánech u FtM	27
3.5.1.2 Redukční mamoplastika u transsexuálních klientů FtM.....	28
3.5.1.3 Rekonstrukce penisu, uretry a skorty	29
3.5.2 Chirurgické výkony u MtF.....	31
3.6 Pooperační období.....	32
4 PRAKTICKÁ ČÁST: VLASTNÍ VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	33
4.1 Cíle a problémové okruhy	33
4.2 Popis výzkumného vzorku.....	34
4.3 Použité metody	34
5 KAZUISTIKY	36
5.1 Kazuistika respondenta M.	36
5.2 Kazuistika respondenta A.	40
5.3 Kazuistika respondenta J.	45
6 VÝSLEDKY VÝZKUMU	50
ZÁVĚR.....	56
SEZNAM LITERATURY.....	58

PŘÍLOHY	I
I. příloha – Otázky	I
II. příloha – Přepis rozhovoru s respondentem M.....	II
III. příloha – Přepis rozhovoru s respondentem A.....	X
IV. příloha – Přepis rozhovoru s respondentem J.....	XVI

ÚVOD

Změna pohlaví – transsexualismus. Proč zrovna toto téma? Nikdy by mě nenapadlo, že se v mé diplomové práci budu zabývat právě lidmi, kteří z jakéhokoli důvodu změnili pohlaví. Tato oblast mi byla vždy cizí, neznala jsem nikoho, kdo by operativní změnu podstoupil, nikoho, kdo by o ní uvažoval. Vlastně jsem na toto téma asi nikdy s nikým nemluvila. Změna přišla během mé letní praxe, kdy jsem se během týdenního terapeutického pobytu s klinikou ESET seznámila s člověkem, který mi nabídl, zda bych nechtěla psát diplomovou práci právě o něm. Jelikož nebylo na první pohled nic znát, musela jsem se doptat, čeho by se to vlastně mělo týkat. Prozradil mi, že prošel změnou pohlaví, že býval žena. Pro mě to byl tehdy dost velký šok a neuměla jsem si rozpracování takového tématu moc představit. Ale právě v tento okamžik začalo mé rozhodování, zda tuto zajímavou nabídku přijmout. Dotyčný mi navrhl psát případovou studii, ke které by mi poskytl veškeré potřebné materiály, které bych potřebovala. Více mě lákala představa zpracovat toto téma kvalitativně pomocí rozhovorů s více lidmi, kteří mají stejnou zkušenost, prošli změnou pohlaví. Ale kde a jak takové lidi najít? Zeptala jsem se mého prvního probanda, zda ve svém okolí nemá nějaké kamarády nebo známé, kteří taktéž absolvovali změnu pohlaví a kteří by byli ochotni se mnou na diplomové práci spolupracovat. Má jediná podmínka byla, aby se rovněž jednalo o přeměnu z ženy na muže. Když jsem získala kontakt na další dva dobrovolníky, definitivně jsem se rozhodla, že jdu do toho. Téma transsexuality mi v České republice poměrně tabuizované a moc se o něm nemluví. Dle mého názoru skrývá toto téma mnoho skutečností, které nám zůstávají neobjasněné, tím pádem je často předem odsuzujeme, ale nahlédnutí pod povrch nás může

překvapit. Jsem ráda, že mám možnost díky této diplomové práci přiblížit život lidí, kteří neměli to štěstí, narodit se ve „své“ kůži a jejich život nebyl až tak jednoduchý, jak by se na první pohled mohlo zdát.

Pro svou diplomovou práci jsem si zvolila kvalitativní výzkum. Pomocí polostukturovaných rozhovorů bych ráda zjistila a následně porovnala tři životní příběhy lidí, kteří se narodili jako muži v ženském těle a v průběhu života se rozhodli podstoupit změnu pohlaví. Pro větší homogenitu se ve všech případech jedná o přeměnu právě z ženy na muže. Mé otázky budou směřovat k životu před přeměnou a po ní. Zaměřím se na vzpomínky z dětství, především jak v té době vnímali sami sebe a jak vnímali vztah okolí k nim. Zajímat mě budou situace, které pro ně na cestě ke změně nebyly lehké nebo očekávání či obavy, které před podstoupením přeměny měli. Hlavním cílem práce je pomocí subjektivních reflexí zjistit, jak se probandi cítili před změnou pohlaví a jak se jejich život změnil po ní. Pokusím se přiblížit cestu, která předcházela rozhodnutí změnit svůj život. Každý životní příběh je jiný, přesto se mohou v něčem shodovat. Cílem mé výzkumné části je přiblížit, jaké je žít v „jiné“ kůži, a případně najít to, v čem se mohou jednotlivé osudy, které spojuje přeměna pohlaví, podobat.

Další důvod, který mě k danému tématu přiblížil, je možnost rozšířit tuto diplomovou práci v průběhu mého dalšího studování. Jednalo by se naopak o subjektivní reflexe změny pohlaví žen, které se narodily v mužském těle. Konečné porovnání by mohlo přinést mnoho zajímavých skutečností.

1 OBJASNĚNÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

V první kapitole uvedu základní vymezení pojmů, se kterými budu během své diplomové práce pracovat a které jsou se zvoleným tématem spojeny. Některé zmíním jen okrajově a podrobněji je rozvedu v následujících kapitolách.

1.1 Transsexualismus

„Pocit nepohodlí, který osoba přisuzuje neshodě mezi svou pohlavní identitou (subjektivně prožívaným pohlavím) na jedné straně a svou pohlavní rolí a biologickým pohlavím (primárními a sekundárními pohlavními znaky) na straně druhé“ (cit. dle Kuiper a Cohen-Kettenisová, 1988, str.16).

Definici pojmu „transsexualismus“ jsem našla velké množství a víceméně se shodovaly. Pro potřebu své práce jsem zvolila citaci definice, která je součástí knihy Hany Fifkové a kolektivu Transsexualita (2002). Definice zároveň vystihuje tzv. pohlavní rozlad (gender dysphoria), který je základním znakem všech poruch pohlavní identity. V Psychologickém slovníku je termín definován jako:

„Nespokojenost s vlastním pohlavím, s jeho anatomii, touha příslušet k opačnému pohlaví, snaha nechat si operativně změnit genitálie; bez jiné psychické poruchy či abnormality...dle MKN-10 řazen mezi poruchy pohlavní identity“ (Hartl a Hartlová, 2009, s. 625).

Společné pro všechny definice je právě nespokojenost s vlastním pohlavím, která je zapříčiněna poruchou pohlavní identity. Jedinec se chce chovat jako příslušník opačného pohlaví a chce, aby ho tak bralo i okolí. V knihách je podotýkáno, že samotné definice transsexuality jsou celkem atypické. Vyplývá z nich, že pro diagnostikování jsou podstatná přání a pocit pacienta, což je subjektivní údaj. I z tohoto důvodu jsou prováděna sexuologická a psychologická vyšetření, která se zaměřují na typické známky transsexuálního vývoje a berou v potaz diferenciální diagnostiku.

1.2 Pohlavní identita

je v úzkém vztahu s tzv. neurohypothalamickým pohlavím, které souvisí s rozdílným vylučováním řídicích pohlavních hormonů, které se u obou pohlaví liší. Tento proces ovlivňuje tzv. psychické pohlaví, které ovlivňuje, zda se člověk cítí být mužem či ženou. Pohlavní identita je definována jako:

„...výchovou osvojené pojetí sebe sama jako muže nebo ženy, kdy se jedinec může ztotožňovat se svým biologickým pohlavím, nemusí však nutně přebírat všechny s daným pohlavím spojené role, které mu daná společnost připisuje...“ (Hartl a Hartlová, 2009, s. 222).

Jedná se o jedincovo subjektivně vnímaný pocit vztahu k vlastnímu tělu, který se utváří během socializace mezi druhým a třetím rokem. Odráží se v myšlení, cítění i chování jedince. Buď se se svým pohlavím člověk ztotožňuje, nebo je v rozporu s ním. Projevem pohlavní identity je pohlavní role, která je formována biologickými a psychogenními aspekty a v neposlední řadě také vlivem rodičů.

1.2.1 *Porucha pohlavní identity*

Poruchu pohlavní identity si může uvědomovat již čtyřleté dítě tím, že vnímá svou neschopnost identifikovat se se svým pohlavím. Dítě nezapadá do skupiny stejného pohlaví, necítí se v jejich společnosti dobře. Jako následek toho mohou vznikat deprese a problémy s chováním. Porucha pohlavní identity u dětí nemusí nutně vést k poruše v dospělosti. Naopak u adolescentů dochází k plnému rozvoji obtíží, mezi které patří deprese, impulsivnost, neschopnost přiměřené sexuální prezentace ve společnosti (Skoblík, 2006).

Nejnovější diagnostický přehled v odborné literatuře uvádí pět diagnóz poruch pohlavní identity (Skoblík, 2006):

- transsexualismus,
- transvestitismus dvojí role,
- porucha pohlavní identity u dětí,
- jiné poruchy pohlavní identity,
- poruchy pohlavní identity nespecifikovatelné.

1.3 Přeměna pohlaví

je dlouhodobý a komplexní proces, který má určitá pravidla. Brzek a Šípová (1979) popisují základní model přeměny, který se v začátku dělil do pěti let. V prvním roce probíhala tělesná a psychologická vyšetření s cílem zjistit psychickou identifikaci a motivaci k léčbě. Druhý rok se aplikovaly hormony opačného pohlaví a v následném třetím roce se řešila změna jména na neutrální. Chirurgické zákroky se plánovaly až v roce čtvrtém a posledním krokem byla matriční změna pohlaví. V dnešní době jsou postupy méně striktní a je brán maximální zřetel na individuální situaci klienta.

Dnešní fáze procesu přeměny jsou (Fifková aj., 2002, s. 43):

- a) diagnostika;
- b) rozhodovací proces;
- c) Real Life Test, Real Life Experience – fáze obstání v roli;
- d) hormonální terapie;
- e) operativní zákroky;
- f) pooperační období.

Brzek a Šípová (1979) uvádějí také kontraindikace, mezi které patří interní poškození neumožňující hormonální léčbu, mentální defekt, těžká psychopatie, kriminalita a sociální maladaptace, alkoholismus, toxikomanie a psychóza.

1.4 Subjektivní reflexe

je hlavní způsob získávání informací v mé výzkumné části, proto bych ráda i tyto pojmy stručně definovala a objasnila. Opět vycházím z Psychologického slovníku, který definuje pojem „subjektivní“ jako:

„...závislé na jedinci, na jeho vnímání...ovlivněné osobní zkušeností, emocemi, předsudky...“ (Hartl a Hartlová, 2009, s. 574).

Druhým pojmem je „reflexe“, která je jinými slovy:

„druh sebezpozorování, obrácení myšlení na sebe, do vlastního vědomí a prožitků...“ (Hartl a Hartlová, 2009, s. 502-503).

Když shrnu oba pojmy dohromady, jedná se o informace, které jsou nám sdělovány jedincem samotným na základě toho, co sám prožil či prožívá. Jde o informace, které mohou být subjektivně zkreslené. My sami nemáme možnost zjistit, zda jsou pravdivé. Záleží na každém, jak sděluje informace o sobě samém

a jak minulé či přítomné situace vnímá. Roli hraje mnoho faktorů. V průběhu mé výzkumné části s tímto faktem počítám. Rozhovory jsem se snažila strukturovat tak, aby informace byly co možná nejpřesnější, a tím co nejvíce předejít případným zkreslením.

2 TRANSSEXUALISMUS

V první kapitole jsem se věnovala definování pojmu transsexualismus podrobně, proto se zde definicím již vyhnu a ve stručnosti zmíním základní charakteristiky pro diagnostikování transsexuality, které musí dle Meyera (1974) vykazovat pacient:

- pocit nevhodnosti nebo nepřiměřenosti anatomicky dané pohlavní role,
- víra, že změna role povede ke zlepšení,
- výběr sexuálních partnerů téhož anatomického pohlaví a chápání sebe sama jako heterosexuála,
- touha po chirurgické změně (Procházka, Weiss, 2008, s. 16)

2.1 Historie

První zprávy, které připomínají poruchy pohlavní identity, jsou známé již z antiky. Existovali muži, kteří se převlékali do ženských šatů, vykonávali práce pro ženy, a dokonce se jako ženy chovali. Další příklad pravděpodobného transsexuálního chování můžeme vidět na příběhu Johanky z Arcu, která se převlékala za muže, a díky tomu získala i nejvyšší církevní hodnost. Zmínky tohoto chování bychom našli i mezi panovníky a jejich blízkými v dějinách Francie či koncem 18. století ve Walesu, kde se za ženy převlékali rebelové. Důležité je ovšem to, že ne ve všech kulturách je toto chování považováno za transsexuální. Existuje jev nazývaný se *patricismus*, který vyjadřuje akceptování lidí, kteří vystupují v opačném pohlaví. Výskyt takového chování, připomínající

transsexuální, byl zaznamenán u nativních Američanů, u indiánských kmenů, sibiřských národů, na indonéských či filipínských ostrovech nebo v Barmě. (Feinberg, 2000). V některých kulturách měli dokonce tito lidé značnou moc. V Indii je příslušníkům kasty božích hidžrů amputován penis, varlata i šourek, v dnešní době užívají již ženské hormony. Zajímavostí jsou země jako Maroko a Singapur, ve kterých mnoho zahraničních turistů prodělává operační zákroky nebo kompletní přeměnu pohlaví. Z pohledu do historie se dá říci, že různé změny a poruchy pohlavní identity jsou všudypřítomné. (Procházka, Weiss, 2008, s.14-15)

Z hlediska sexuologie nebylo nejprve rozlišováno mezi transvestitismem a transsexualitou. Termín „transsexuální“ uvedl v roce 1923 Hirschfeld a použit byl poprvé až v roce 1949 Caudwellem. O prvním pacientovi, který podstoupil chirurgické výkony, které měly směřovat ke změně pohlaví, hovořili již v roce 1926 Müsham a o pět let později Abraham. (Procházka, Weiss, 2008, s.15)

Když budeme hovořit o první kompletní přeměně pohlaví, jednalo by se o případ Christine Jorgensenové z roku 1953. Autor Hamburger (Hamburgerova kazuistika) používal ještě pojmu transvestitismus. Po zveřejnění této kazuistiky dostal autor 465 žádostí o provedení dalších přeměn pohlaví. Dnes víme, že ještě před tímto případem bylo provedeno již pár podobných přeměn v Německu a USA (cit. dle Bullough, 1987, s. 15).

Procházka a Weiss (2008, s.15) zmiňují, že samotný termín transsexualismus byl medializován až v 50. a 60. letech Harry Benjaminem, který je považován za „otce transsexualismu“. Udělal i mnoho výzkumů, na jejichž základě byl transsexualismus vymezen jako samostatná porucha.

2.2 Výskyt a vnímání transsexuality ve světě

Kolik je tedy vlastně transsexuálů a lidí s poruchou pohlavní identity? Bohužel na tuto otázku není přesná odpověď. Ne všichni vyhledávají lékaře, a

když už, nelze se spoléhat na správnost diagnózy. Dle mezinárodní nadace pro gender vzdělávání z Massachusetts je odhad počtu osob s poruchou pohlavní identity v populaci rovnoměrný u obou pohlaví ve frekvenci 1:1600 obyvatel. Ve srovnání se studií Americké psychiatrické asociace, kolik osob přeměnu dokončilo, je číslo 20x-60x vyšší. Musíme brát v potaz to, že rozhodnutí k přeměně pohlaví je ovlivněno mnoha faktory. Jednu z nich hraje i finanční stránka či obava ze stigmatizace po podstoupení operace.

Studie zaměřené konkrétně na výskyt transsexuálů, který prošli přeměnou pohlaví, zmiňují Weiss s Procházkou (2008, s.17). Například výzkum Walindera z roku 1968, ze kterého vyplývá odhad, že zastoupení žen, přeměněných na muže, tzv. Female to Male (dále jen FtM) v populaci činil 1: 103 000. Mužů přeměněných na ženy, tzv. Male to Female (dále jen MtF) bylo v populaci 1:37 000. Studie provedená v 80. létech v Holandsku ukazuje již 2x vyšší výskyt transsexuálů v populaci a další nárůst i v letech 90. Poslední údaj odhaduje, že počet FtM transsexualismu je 1:30 400 a počet transsexualismu MtF 1:11 900 (cit. dle Rothblatta, 1993, s.17).

Co se týče vnímání této poruchy, stát od státu se akceptací liší. Ne všichni přijímají lidi s touto poruchou kladně. Od minulosti se toho ale přece jen hodně změnilo. „V 80. letech 20. století bylo uznáno, že mezi oběti nacistické perzekuce, které byli označováni různým trojúhelníkem, patřili i transsexuálové a lidé s nevyhraněnou pohlavní identitou (Weiss, 2008, s. 17).“ Transsexuálové jsou ve větší míře vystaveni riziku diskriminace a často se v jejím případě nemají o co opřít, neboť jejich práva nejsou dostatečně právně zajištěna. Diskriminace nejčastěji probíhá na pracovišti po tom, co vyjde pravda na světlo. Článek 14 Evropské charty lidských práv (Evropská úmluva o ochraně lidských práv, 2010) neřadí pohlavní identitu mezi třináct podmínek, které zakazují diskriminaci. Doporučení parlamentního shromáždění Rady Evropy č 1117/1989 o diskriminaci

transsexuálů Chartu částečně napravuje, ale pouze doporučuje státům, aby pro transsexuály stanovila stejná základní práva a svobody. Toto se podařilo v Jihoafrické republice, některých státech USA a v Austrálii. Evropská unie poskytuje širokou variabilitu postojů k řešení transsexuality, kdy je extrémním případem Portugalsko, ve kterém Nejvyšší soud nepovolil provést právní přeměnu pohlaví. Právní změnu po přeměně, ani změnu jména dosud neumožňuje Velká Británie, což může být velký problém při trestné činnosti, neboť odsouzený by byl vězněn ve věznici podle pohlaví, které má uvedené v dokladech. Další problém nastává u možnosti uzavřít sňatek po přeměně pohlaví. Svatbu nemohou mít například v již zmíněné Británii, Itálii nebo Francii a naopak ji umožňují krom naší republiky Holandsko a Lucembursko. Různost států spočívá také v povolení provádění chirurgických zákroků, protože v mnoha státech je přeměna považována za neetický lékařský zákrok. Mnoho pacientů proto jezdí do států jako Holandsko, Singapur, kde je přeměna povolena.

Existují organizace pro transsexuály a lidi se změněnou pohlavní identitou, jejichž nadnárodní organizací je Interantional Gender Transient Affinity sídlící v Anglii. Některé z organizací jsou zastoupené i Mezinárodní organizací lesbických žen a gayů (Spencerová, 2000).

2.3 Transsexualita v České republice

Na začátku bych ráda zmínila zajímavý nevysvětlený rozdíl, který se v 80. letech ukázal mezi západní Evropou a USA a východní Evropou. Zatím co v západní Evropě převažují jedinci, kteří podstoupili přeměnu z muže na ženu, ve východní Evropě tomu bylo přesně naopak, jak ukázal výzkum z roku 1988 Gedlewskiho (cit. dle Brzek a Šípová, 1983, s.19). A jak tomu tedy bylo a je dnes u nás?

Weiss, Fifková a Procházka (2008, s.19-24) popisují výzkum, který mapuje zájemce o přeměnu pohlaví na našem území od roku 1942 do roku 2006. V těchto letech bylo evidováno celkem 761 jedinců s diagnózou porucha pohlavní identity, 269 MtF a 492 FtM. K přeměně dospělo 331 z nich a to 77 MtF a 254 FtM. Pozvolna se začínalo s přeměnami od roku 1942 a průběžně zájem narůstal. První větší nárůst byl zaznamenán po roce 1968 a další po roce 1989. Právě po roce 1989 se rozšířil počet žádajících, jejich věk a sociodemografické charakteristiky. Výrazně se změnila i průměrná délka léčby, která z pěti let spadla na tři a stále klesá. Výzkumníci si nárůst žadatelů vysvětlují lepší informovaností obyvatel o této problematice a možnostech jejího řešení. Výzkum ukazuje, že společenské a politické změny měly a mají vliv na vyhledání odborné pomoci. V dnešní době se pomalu začíná vyrovnávat poměr mezi FtM a MtF a čísla se začínají přibližovat složení pacientů v západní Evropě a USA.

Pro zajímavost bylo od začátku roku k 21. říjnu roku 2014 vyřízeno 87 žádostí z toho 37 mužů a 50 žen. Žádosti schvaluje komise, která zasedá čtyřikrát ročně. Vznikla roku 2012 na základě zákona o specifických zdravotnických službách. (Novinky.cz., Žádostí o změnu pohlaví je v Česku rekordní počet, 21. 10. 2014).

2.4 Diferenciální diagnóza

Transsexualita je poruchou pohlavní identity, která je značně individuální. Jak píše Procházka v knize Transsexualita a jiné poruchy pohlavní identity (2008, s.43), neexistuje dostatek objektivních vyšetřovacích metod pro stanovování diagnózy. Nejvíce nám napoví anamnestický pohovor, který zahrnuje typický transsexuální vývoj. Dále je třeba věnovat pozornost neměnnosti stavu a odlišit transsexualitu od jiných onemocnění či stavů, které se mohou projevat obdobně.

Jejich příčina může být somatická nebo psychická. Tato onemocnění jsou označována jako diferenciální diagnóza.

2.4.1 *Intersexualita*

je somatické onemocnění, při kterém dochází k chromozomální abeakci, a u kterého je transsexuální vývoj vzácný. Výjimku tvoří adrenogenitální syndrom. Významnější jsou pro diferenciální diagnostiku poruchy somatosexuálního vývoje bez chromozomálních anomálií.

Jedná se o **pravý hermafroditismus**, při kterém má jedinec vytvořenou tkáň varlete i vaječníku. Zevní genitál odpovídá více vyvinutým gonádám.

Dále můžeme mluvit o **syndromu testikulární feminizace**, kdy tělo odpovídá ženskému pohlaví, ale v tříselném kanále nebo dutině břišní bývají ukrytá varlata, která dokonce mohou vytvářet spermie.

Předposlední somatosexuální porucha je **pseudohermafroditismus**, který rozlišujeme na mužský a ženský. U typu mužského se již ve fetálním období nedostatečně produkují androgeny, což způsobuje, že varlata jsou malá a nedostatečně diferenciovaná. Zevní genitál může být spíše ženský nebo nevyvinutý. Tito jedinci se převážně identifikují v souladu se svým genetickým pohlavím, proto bývá od puberty doporučováno substituční podávání androgenů.

„V minulosti se pokoušeli o kastraci jedinců s mužským karyotypem s případnou plastickou úpravou genitálu, děti vyrůstaly v ženské roli, byly však v dospělosti často nespokojení se svou pohlavní identitou (Procházka, 2008, s. 44).“

Poslední **adrenogenitální syndrom** je způsoben nadprodukcí androgenů, který způsobují maskulinní zjev zevního genitálu, bez přítomnosti varlat. Již v dětství se tento nadbytek projevuje výraznějším ochlupením, proto bývá v časném věku léčen.

2.4.2 *Homosexualita*

V některých případech by se o změnu mohli pokoušet homosexuálně orientovaní lidé, pro které by přeměna pohlaví byla řešením obavy z nepřijetí společností nebo touhy po společenském uznání vztahu. Častěji se tento jev objevuje u žen, což souvisí pravděpodobně s nejednoznačnou pohlavní identitou lesbických žen.

2.4.3 *Porucha pohlavní identity v dětství*

Jedná se o atypickou pohlavní identitu, nevyhovující pohlavní identitu v dětství. Nejčastější abnormalita pohlavní identity, která je častěji u chlapců než u dívek. Inklinace dívek ke chlapeckým hrám nebo oblékání se je společností více akceptována. Ne vždy tento vývoj směřuje k transsexualitě, v mnoha případech jsou jedinci v dospělosti homosexuálně orientovaní.

2.4.4 *Transvestitismus fetišistický*

je řazen dle mezinárodní klasifikace nemocí mezi poruchy sexuální preference, nikoli pohlavní identity, je však na pomezí obou poruch. Ve velké většině je popisován převážně u mužů, kteří si navozují pohlavní vzrušení oblékáním ženského oblečení či jiných doplňků, které jsou výhradně ženské. Tito muži jsou většinou heterosexuálně orientovaní a žijí v nějakém partnerském vztahu. S přibývajícím věkem může být problémem snížený zájem o partnerské sexuální aktivity. Právě pro radu s tímto problémem či s celkovým vyrovnaním se se svou sexualitou přicházejí do sexuologických ordinací.

Tito muži se v mnoha zemích sdružují v klubech, dnes již i v České republice, a nazývají svou aktivitu CD-TV sekce, což znamená cross-dressing – transvestitismus (Spencerová, 2000).

2.4.5 *Transvestitismus dvojí role*

Vyskytují se převážně u heterosexuálních mužů, kteří se čas od času převlékají do oblečení nebo žijí v roli druhého pohlaví. Tato aktivita jim nepřináší pohlavní uspokojení. Hledají pouze uspokojení z možnosti dočasné změny, kde není jednoznačně vyjádřena touha po změně pohlaví. V některých případech jde o přechodné stádium budoucího transsexualismu.

2.4.6 *Psychotická porucha*

Transsexualita může být vzácně imitována floridní psychózou, především s kvalitativní poruchou myšlení. Je na terapeutovi, aby postřehl průběh psychotického procesu, při kterém se objevují i jiné příznaky. Vzácně se může jednat o monoblud. Důležitá je objektivní anamnéza a psychologické vyšetření.

2.4.7 *Syndrom skopců*

Fifková (2008) zmiňuje popis tohoto syndromu dle Moneyho, který v roce 1988 charakterizoval tento syndrom jako obsedantně-kompulsivní poruchu, při které jsou tendence mutilovat vlastní genitál. Projevuje se extrémní nenávisí ke genitálu v rámci transsexuální poruchy. Není doprovázen transsexuálním cítěním. Můžeme se s ním často setkat v jiných kulturách.

2.4.8 *Organické mozkové léze*

Existuje možnost symptomatické pohlaví dysforie při organických lézích mozkových, především u nádorů temporálního laloku (Brzek, Šípová, 1979).

3 PŘEMĚNA POHLAVÍ

Jak již jsem zmiňovala v první kapitole, ze začátku probíhal proces přeměny podle striktních pravidel. Základní model byl vytvořen Sexuologickým ústavem 1. LF a VFN v Praze.

V této kapitole se budu zabývat jednotlivými fázemi, do kterých je přeměna pohlaví rozdělena v dnešní době. Léčba je zaměřena především individuálně, s výjimkou fází, které jsou přesně časově vymezeny. V některých případech se fáze mohou překrývat. Léčba zaměřená psychoterapeuticky se prolíná všemi fázemi (Fifková, 2002, s.43-49).

3.1 Diagnostika

Délku této fáze lze jen těžko odhadnout. Jsou jedinci, kteří již při první návštěvě přesvědčujícím způsobem ukazují svou pohlavní příslušnost, ale někteří potřebují mnohem více času. Metody pro diagnostikování lze rozdělit na jednotlivá vyšetření:

- a) vyšetření nezbytně nutná – řízený diagnosticky orientovaný rozhovor, psychologické vyšetření, interní a endokrinologická vyšetření, apod.;
- b) vyšetření doporučená – PPG (phaloplethysmografie) a VPG (vulvoplethysmografie) – registrace změn prokrvení genitálu v závislosti na předkládaných erotických stimulech;
- c) vyšetření prováděná z výzkumných účelů, u kterých je nutné klienta požádat a vysvětlit účel.

Psychologické vyšetření se zaměřuje především na zjištění odlišností od populační normy v oblastech osobnostní, motivační a charakterové. Dá se předpokládat, že vývoj osobnosti a vztahů k sociálnímu okolí je u transsexuála podstatně ovlivněn. Existují tři druhy vyšetřovacích metod, které můžeme aplikovat v rámci psychologického vyšetření transsexuálních klientů:

- psychodiagnostické testy – především pro zjišťování neurotické či depresivní symptomatiky;
- psychofyziologické metody – PPG, VPG;
- metoda anamnestického rozhovoru – získávání zvláštností o psychosexuálním vývoji, kde se držíme pomyslných vodítek: preference hraček a her v dětství, preference oděvu, odpor k primárním a sekundárním pohlavním znakům a jiným biologickým projevům dospívání, neurotické sny a denní fantazie, masturbační fantazie a erotické sny, zamilovanost a partnerské vztahy, sexuální aktivity, charakteristiky pohlavní role (Weiss, Fifková, Procházka, 2002, s.28).

3.2 Fáze rozhodovací

by měla následovat po přidělení diagnózy, která je nezvratně potvrzená. Tato fáze je také individuální, někdo má již před příchodem k sexuologovi jasnou představu, jiní naopak. V každé případě je nutné, aby klient dostal všechny informace o veškerých možnostech terapie, výhodách i rizicích jednotlivých postupů. Ve všech případech by měl terapeut ovlivňovat rozhodování klienta co nejméně.

3.3 Real life test, Real life experience

následuje po závazném rozhodnutí klienta změnit své pohlaví. Cílem fáze je, aby si klient vyzkoušel a především zjistil, jak je k schopen žít v roli opačné. Jde o postupný start života v nové roli, kterým testuje správnost svého rozhodnutí. Komplikací mohou být současná jména, která se v této fázi mění na neutrální.

3.4 Hormonální terapie

začíná až několik měsíců po životě v nové roli a měla by trvat minimálně jeden rok před zahájením chirurgických zákroků. Hormonální léčbě předchází důkladné somatické vyšetření, kterým vyloučíme případnou nevhodnost hormonální substituce. Od odborníků klient dostává informace o lékařských i nelékařských službách, které může využít ke změně svého zevnějšku. Po splnění podmínek žádá klient komisi (rozhodující o realizaci chirurgických zákroků u transsexuálů jmenovanou ředitelem nemocnice) o schválení operativní přeměny pohlaví. Komise rozhoduje za základě písemného doporučení ošetřujícího lékaře a dalšího nezávisle působícího odborníka.

U transsexuálů FtM jsou využívány androgeny, u transsexuálů MtF se využívají estrogeny a antiandrogeny.

3.5 Operativní výkony

lze provádět až po dosažení osmnáctého roku. Léčbu dospívajících trpících poruchou pohlavní identity může začít dříve. Rozlišuje se podle typu tělesných zákroků, které jsou tři – plně zvratné, částečně zvratné a nezvratné (Cohen-Kettenis, Pfäfflin, 2008, s.75). Kroky jsou plánované individuálně s každým

z klientů, dle potřeb a možností. Dělí se na chirurgické výkony u FtM, přeměna pohlaví z ženského na mužské, opačný případ je MtF.

3.5.1 Chirurgické výkony u FtM

zahrnují 3 zákroky: redukční mamoplastika u transsexuálních klientů FtM, operace na vnitřních ženských orgánech u FtM, rekonstrukce penisu, uretry a skroty.

Zákroky probíhají v daném pořadí. V dnešní době je možné provádět první dva zákroky, které absolvují všichni klienti, kteří ke změně pohlaví dospěli, dohromady v rámci jedné anestezie. Rekonstrukční zákroky jsou závislé na volbě jednotlivce. Z výzkumů vyplývá, že se pro ni rozhodnou dvě třetiny z celkového počtu klientů, kteří se pro změnu pohlaví rozhodli (Marešová, Sehnal, 2008, s.101-103).

3.5.1.1 Operace na vnitřních ženských pohlavních orgánech u FtM

má za úkol změnit ženské genitálie na mužské. Jedná se především o hysterektomii neboli odnětí dělohy a oboustrannou adnexektomii, která obnáší odnětí děložních přívěsků, vaječníků a vejcovodů. Odstranění dělohy vyžadují především pacienti, kteří menstruuji i přes hormonální léčbu. Odstranění vaječníku je nezbytné pro snížení produkce estrogenů, které jsou nahrazovány testosteronem, a předchází se tím i vytváření cyst, které se mohou s věkem tvořit. Při ponechání dělohy musí pacient i nadále absolvovat pravidelná gynekologická vyšetření. Podmínkou pro provedení zákroku je zachování struktur nutných k rekonstrukci zevního genitálu, tj. přímého břišního svalu a dolních epigastrických cév, kterou následně podstupují 2/3 klientů. Toto zajišťují 4 alternativním způsoby:

- a) Vaginální hysterektomie, u které je podmínkou alespoň jeden porod, jelikož je nutná prostorná pochva. V těchto případech velmi vzácná. Výhodou je rychlost zákroku, a protože klient po zákroku nemá břišní jizvu, je poměrně krátká rekonvalescence.
- b) Laparoskopicky asistovaná vaginální hysterektomie je ne příliš využívaný laparoskopický přístup, který opět vyžaduje alespoň částečně prostornou pochvu (způsobenou porodem či pohlavním stykem).
- c) Totální laparoskopická hysterektomie využívá laparoskopické oddělování dělohy od závěsných a podpůrných struktur, po kterém leží děloha volně v pánevní dutině a je volně extrahována pochvou z dutiny pánevní pomocí zavedeného Kohova děložního manipulátoru.
- d) Abdominální hysterektomie je nejčastěji využívaná metoda, která umožňuje snadné odnětí dělohy a děložních přívěsků. Vyhýbá se narušení svalů i cév, má však delší dobu rekonvalescence (Marešová, Sehnal, 2008, s.102).

Zatím se ještě stále spekuluje na kolpektomií, chirurgickým odstraněním pochvy. Někteří ji doporučují ihned, jiní až při tvarování vnějších genitálií. Část zachovalé poševní výstelky může být použita k prodloužení močové roury k bazi klitorisu a tím i snížit možnost vzniku píštěle.

3.5.1.2 Redukční mamoplastika u transsexuálních klientů FtM

je chirurgický výkon, který slouží k redukci ženského typu prsu na mužský. Zárokem procházejí všichni pacienti, kteří podstupují změnu pohlaví, výjimkou mohou být pacienti s včasnou diagnostikou transsexuality, kde byla brzy zahájena

hormonální léčba, která způsobila zástavu růstu prsou. Vlastní chirurgická technika pro odstranění mléčné žlázy se nazývá mastektomie a je závislá na velikosti a poklesu mléčné žlázy, tj. tvaru. Operace se provádí v celkové anestezii a jsou nutná kompletní interní předoperační vyšetření, ultrazvuk a mammografie prsou. Cílem operačního zákroku je odstranění mléčné žlázy a v případě nutnosti i vzniklého nadbytku kůže a podkožní tkáně při zachovalé vitalitě a tvaru dvorce a bradavky. Pro stanovení operačního výkonu posuzujeme velikost prsu podle klasifikace Simona, Hoffmana a Kahna (Ondrejka, 2002, s. 67):

- I. stupeň: malé zvětšení mléčné žlázy bez nadbytku kůže;
- II. stupeň: mírné zvětšení mléčné žlázy bez většího nadbytku kůže;
- III. stupeň: mírně zvětšená mléčná žláza s mírným nadbytkem kůže;
- IV. stupeň: velká žláza s velkým nadbytkem kůže.

V případech velkého nadbytku kůže bývá odstraněna celá žláza a podkoží s následnou transplantací dvorce. Další možností je dvoufázová redukce prsu, která zahrnuje klasickou mamoplastiku, kdy je ponechána výživná stopka dvorce, který je rotován dle požadavku a po 4-6 měsících se odstraňují zbytky mléčné žlázy v oblasti výživové stopky.

Cílem zákroku je tedy maximální redukce prsu a dvorce na průměr cca 3 cm s tím, že je nutné ponechat půlcentimetrový pruh tkáně mléčné žlázy v rozsahu celého dvorce, aby nedošlo k jeho deformaci. V průběhu či po skončení operace mohou nastat komplikace jako krvácení nebo hnisání v ráně, asymetrie dvorců nebo široké hypertrofické jizvy.

3.5.1.3 Rekonstrukce penisu, uretry a skorty

je chirurgická léčba realizovaná plastickými chirurgy a urology, která prošla vývojem. Veselý v knize *Transsexualita a jiné poruchy pohlavní identity* (2008, s.107-112) popisuje historii rekonstrukcí penisu, ve které zmiňuje techniky, které

se v průběhu vývoje využívaly, některé se využívají dodnes. Konkrétněji bych se zastavila u dvou v České republice nejužívanějších standardních způsobů rekonstrukcí, z předloketního tzv. kožně faciálního laloku a kožně svalového laloku zad. Pacientům jsou postupy vysvětlovány již při první návštěvě a mají možnost se na výběru techniky podílet. U obou postupů se zaměříme na stručný popis a výhody a nevýhody, které postup přináší.

Vytvoření penisu z předloketního laloku

je první z postupů, který popisuje Veselý (2008, s.109). Využívá jeden z fasciokutánního laloku na předloktí, který je mikrochirurgicky přenesený do pubické oblasti. Uretra neboli močová trubice musí být konstruována v neochlupené části pokožky předloktí, tj. vnitřní straně předloktí v podélné ose). Po jejích stranách jsou části laloku, které tvoří tělo penisu. Glans neboli žalud penisu je tvořen částí laloku nad zápěstím. Lalok je chirurgicky izolován a po sešití jednotlivých částí je sestaven falus s močovou rourou, který se přenesení do pubické oblasti. Přenesení může nastat až po připravení příjmové cévy zásobující přímý břišní sval. Celý proces je zakončen protažením vytvořené močové roury velkým stydkým pyskem, a následně sešitím obou močových ústí.

Nevýhodou tohoto postupu je rozsáhlý defekt na předloktí, který je krytý štěpem ze zevní strany části stehna, menší rozměry penisu či bezprostřední rekonstrukce uretry. Naopak glans je imitován poměrně dobře a funkce ruky a předloktí nebývá omezena.

Vytvoření penisu ze svalověkožního laloku na zádech

je dnes nejpoužívanějším způsobem mikrochirurgické rekonstrukce penisu. Jedná se o přenos mohutného válcového laloku bez močové trubice. Lalok se nachází pod podpažní jamkou v podélné ose dolů a dovnitř zad o rozměrech

průměrně 14-16 cm x 12-16 cm. Lalok je izolován tak, aby nervověcévní stopka byla 12-15 cm dlouhá a následně je lalok sešit do již zmiňovaného válce, který je přenesen do pubické oblasti. Na vnitřní straně stehna jsou vypreparovány příjmové cévy a motorický nerv. Sval je fixován ke sponě stydké a stopka protažena podkožním tunelem třísla na stehno, kde jsou sešity cévy a nervy. Uvnitř odebraného laloku se nachází sval, který umožňuje pohyb penisu nahoru a dolů. Rekonstrukce močové trubice není primární, ale část pacientů vyžaduje její vytvoření, aby předešli množství nutných operací k uzavření píštělí. Močová roura se vytváří s časovým odstupem šesti měsíců, kdy je užit lalok předloktí se shodnou cévní stopkou. Jedná se o pruh laloku z předloktí o šířce dvou cm, což nezpůsobuje tak velkou jizvu jako rekonstrukce zmiňovaná výše. Pokud je tkáň dobře prokrvená nevznikají píštěle ani stenózy. Následně je třeba ještě dalších operací k rekonstrukci chybějící části močové roury mezi oběma ústími z místního materiálu a uzavření případných píštělí.

Výhodami je mohutný aktivně pohyblivý penis i možnost pohlavního styku. Kožní defekt je sice rozsáhlý, řešen našitím kožního štěpu ze zevní strany levého stehna, ale není na tak viditelném místě. Mezi nevýhody patří nutnost více operací k uzavření píštěle či vznik druhé jizvy při rekonstrukci uretry. Tato technika také vyžaduje pooperační rehabilitaci, která zahrnuje elektrostimulaci nervu a svalu, trvající několik měsíců minimálně 3x do týdne. (Veselý, 2008, s. 110)

Vytvoření scrota neboli šourku je adekvátně možné až po odstranění vaginy a uzavření poševního vchodu.

3.5.2 *Chirurgické výkony u MtF*

zahrnují 3 hlavní techniky, které zmiňuji pro úplnost tématu, ale nebudu je více rozepisovat, neboť nespádají do mého výzkumného vzorku. Jedná se o inverzi

kůže penisu, která zahrnuje preparaci penisu a formaci vaginy a vulvy. Dalším krokem je rektosigmoidální vaginoplastika, jejíž cílem je imitace ženského genitálu a ne vždy využívaná augmentační mamoplastika pro zvětšení prsou (Jarolím, 2008, s.116-118). V případě přeměny pohlaví z muže na ženu je nabízeno množství doplňkových chirurgických zákroků, které jsou výlučně estetické. Jedná se například o již zmíněnou augmentaci prsou, hlasovou péči či korekce v oblasti tváře.

3.6 Pooperační období

začíná po změně úřední identity. Klient si na základě písemného doporučení terapeuta, obsahující vyjádření o definitivním ukončení plodnosti klienta či klientky, mění jméno a příjmení, dostává nový rodný list a nové rodné číslo, tím pádem si mění všechny doklady a to i se zpětnou platností. Tímto mu náleží všechna práva a povinnosti příslušející danému pohlaví, krom vojenské služby, pro kterou jsou ženy přeměněné na muže ze zdravotních důvodů osvobozeny.

4 PRAKTICKÁ ČÁST: VLASTNÍ VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

4.1 Cíle a problémové okruhy

Cílem empirické části a celé mé diplomové práce je zaměřit se na popis života tří transsexuálů, kteří prošli přeměnou pohlaví z ženy na muže. Konkrétněji mapuji jejich dětství, dospívání, rozhodnutí podstoupit přeměnu pohlaví a život, který po proměně nastal. Jak se změnil. Zaměřila jsem se také na to, jak se cítili a co prožívali. Nezanedbatelnou část mého dotazování jsem věnovala jejich očekáváním a obavám, které měli před zákrokem a zda se naplnily či ne. Důležité pro výzkum bylo také, jak se ke svému životu staví. V dnešní době je transsexualita v České republice stále ještě celkem ožehavé téma a málokdo o něm mluví. Často je transsexualita pletena dohromady s transvestitismem a takoví lidé jsou mnohdy předčasně odsuzováni. Z tohoto důvodu je dalším cílem mé diplomové práce poskytnout více informací o tom, co vůbec transsexualita je a na základě životopisných kazuistik umožnit náhled na to, jaký může být život těch, kteří se nenarodili v těle, které by si přáli.

Cílem výzkumu není – a ani nebylo možno – získat závěry, které by byly obecně platné a daly by se generalizovat na všechny transsexuály.

Předem jsem si vytýčila 14 oblastí, které jsem chtěla sledovat a následně porovnávat. Jedná se o: popis sebe samého jako dítěte, přístup rodičů v dětství, oblékání se, styl hraní, vysněné povolání, vztahy v dospívání, rozhodnutí o

přeměně, reakce okolí, očekávání, obavy, výběr jména, partnerské vztahy, podporu a psychický stav.

4.2 Popis výzkumného vzorku

Výzkumný vzorek mé diplomové práce je tvořen třemi transsexuály. Pro větší homogenitu se jedná vždy o ženu, která podstoupila přeměnou pohlaví na muže. První z respondentů se mi sám nabídl v průběhu mé praxe s klinikou ESET. A byl to právě on, který mi dal kontakt na další dva respondenty, kteří byli ochotni se mnou spolupracovat. Vzhledem k malému množství transsexuálů, citlivosti tématu a ochotě svěřovat se cizímu člověku bylo těžké najít větší homogenní vzorek. Proto je můj výzkum tvořen pouze třemi respondenty.

4.3 Použité metody

Jako výzkumnou metodu jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor. Pro mé respondenty jsem měla připravených několik otázek, které tvořily jeho základní strukturu. Součástí byl také informovaný souhlas, ve kterém jsem respondenty seznamovala s tím, jak a za jakým účelem budou informace zpracovávány. Obeznámila jsem je s tím, že získané údaje použiji jen pro účely mé diplomové práce, ve které budou obsaženy i přesné přepisy našich rozhovorů. Součástí byla také domluva, že pro větší anonymitu pozměním osobní údaje respondentů, i osob, které jsou v rozhovorech zmiňované. Vzhledem k citlivosti tématu jsem upřednostnila osobní kontakt s respondenty, při které jsem se snažila získat důvěru a následně jejich otevřenost při zodpovídání otázek. S jedním respondentem jsem se sešla doma a se zbývajícími na neutrální půdě. Rozhovory jsem nahrávala na diktafon, poté rozhovory přepsala a následně všechny nahrávky smazala. Přepisy

všech rozhovorů i otázky, které tvořily strukturu, jsem vložila do přílohy mé diplomové práce.

Přepisy rozhovorů jsem zpracovala formou kazuistik. Poté jsem se zaměřila na reflexe, které byly cílem mého dotazování. V neposlední řadě jsem hledala společné znaky či podobnosti, které by mohli vést k případnému zobecnění.

5 KAZUISTIKY

5.1 Kazuistika respondenta M.

Martina se narodila v roce 1975, když bylo její matce přes třicet let a otcí kolem padesáti. Bylo to jejich druhé manželství. Má o pět let staršího bratra a bratra nevlastního, kterého viděla dle jejích slov asi tak třikrát. Rodina pochází ze severu, kde Martina strávila většinu dětství a dospívání.

Co se týče výchovy, rodiče ani okolí ji do ničeho nenutili, neřešili, co dělá nebo s kým se kamarádí, byla celkem benevolentní. Říká: *„Všichni v okolí věděli, že je něco jiného, ale nikdo to neřešil, že by to bylo nějak špatně.“* Co se týče oblékání, nenutili ji nosit dívčí šaty, protože věděli, že se při první příležitosti se ve škole opět převleče. Mimo jiné na ní matka už od mala volala Mart'as. Rodiče nakonec hodnotí slovy *„přístupovali ke mně jako docela prima“*. Otec zemřel v jejích dvanácti letech.

Pokud hodnotí sama sebe, popisuje se jako *„normální blond'atej kluk, takovej malej hajzlík“*. Sem tam rozbité okno nebo nějaký průšvih, ale žádné velké problémy. Nejprve si ani neuvědomovala, nedocházelo jí, že jsou nějaké rozdíly mezi kluky a holkami, protože do puberty vypadala jako *„namakanej, svalnatej kluk“*. V dvanácti začala aktivně s cyklistikou, kde to také nebylo tak zřetelné. Bylo kolem ní plno *„babochlapů“*, tak se to ztratilo. Kolem dvanácti, třinácti, když

už byly patrné ženské tvary, jí to začalo být nepříjemné a začala si uvědomovat, že je něco jinak.

V dětství se kamarádila převážně se staršími kluky, se kterými měla společné zájmy. Bavila se také se svým bratrem, ale více ji lákala společnost kamarádů. Jako malí si společně hráli s autíčky, a když mohli, běhali po venku, prozkoumávali les nebo šplhali po skalách. Když byla malá, chtěla být závodníkem formule jedna nebo automechanikem. Nevzpomíná si ani na žádnou situaci, která by pro ní byla významně nepříjemná. V dětství se jí zdály sny, ve kterých byla normální kluk. Poté, co si uvědomila, že je něco špatně, snila o tom, že se to změní a probudí se jako normální chlap. Na otázku, jaké pro ní bylo dětství, po jeho stručném popisu odpovídá: „*Můžu říct, že jako v pohodě.*“

V šestnácti přestala Martina s cyklistikou a vypukla podle ní „*taková ta opožděná puberta a to bylo jako zlý.*“ Odešla z domova a chtěla si užívat. Od sedmnácti let měla vztah se starší partnerkou. O tomto lesbickém vztahu chtěli napsat článek novináři, se kterými se Martina začala více bavit. Našla v nich dokonce oporu pro následující období.

V osmnácti letech začala řešit přeměnu. Informace zjišťovala z gay časopisů a knih, ale nebylo jich mnoho. Mezi hlavní očekávání patřilo především to, že se zbaví prsou a nebude se muset schovávat, když někam půjde. Těšila se na osvobozující pocit. Obavy neměla žádné, nemyslela na žádné komplikace. Prostě se těšila, „že to budu konečně já“. Oporou ji v tu chvíli byli již zmiňovaní novináři, kteří ji sháněli další informace a přes známé zařídili i gynekologickou operaci.

Aktivní léčbu zahájila Martina v jednadvaceti. Součástí procesu byly také návštěvy psychologa, sexuologa a fáze obstarávání v roli, která byla pro Martinu úplně bez problému. Nezbytné bylo také sezení, kterého se měli zúčastnit i rodiče, a na které má velmi nepříjemnou vzpomínku. S matkou delší dobu nevycházela, ale na sezení se jí ji podařilo připravit. Vše ale nakonec skončilo hádkou, protože matce doktorka řekla: „*Nebojte, Vaše dcera se Vám vrátí.*“

Po přeměně si Martina změnila jméno na Martin, protože chtěla zachovat původní jméno od rodičů. Nový život byl tu. Po nějaké době se přestěhoval do Prahy a začal mezi jinými lidmi. Naplnila se očekávání, která si Martin ještě jako Martina vysnil. „*Nemusíte se bát, že po Vás někdo bude chtít doklady, že někdy někde Vás osloví...prostě z Vás najednou všechno spadne. Člověk se musí hlídat a nemůže s tím hned nic dělat, byl jsem vlastně permanentně naštvanej!*“ Zpětně Martin hodnotí, že je nejhorší závislost na názoru někoho jiného, který rozhodne za Vás. Okolí jeho přeměnu přijalo velmi kladně, prý „*konečně vypadá normálně.*“ Matka nejdříve čekala na to, jak to vezme právě okolí, ale pak to také přijala.

Po proměně se prý člověk změní a bere sám sebe jinak. Může začít žít normálně. Když měl popsat změnu sebe samého, zaznělo, že se konečně nemusel hlídat, zažil si druhou pubertu a pak se začal uklidňovat. Dlouho střídal holky, se žádnou ale nechtěl žít. Vyzkoušel i vztahy s muži. Sám říká, že nemá problém říct o sobě, že je buzík. Záleží mu na tom, jaký člověk je a jak si s ním rozumí. Po čtyřletém vztahu se ženou potkal kluka, se kterým žije již 11 let a je spokojený. „*Dá se říct, že to byl takový zlom mezi dospíváním a dospělostí.*“

Otázka mateřství není pro Martina nikterak vzdálená. „*Nedovedu si představit, že bych si plánovitě našel holku, abych s ní mohl mít dítě, ale přemýšleli jsme o možnosti dítě si osvojit.*“. Co se týče vztahu k mateřství před přeměnou, říká rázně, že by dítě odnosit nemohl. Ale vztah k dětem má kladný a není mu cizí myšlenka, že by měl rodinu.

Po přeměně navštívil se svým partnerem skupinu pro gaye, na které se vypráví zážitky a zkušenosti, které mohou posloužit ostatním. Se svým kamarádem jednou navštívili skupinu, kde byli lidé, kteří prošli přeměnou. Zde si ale připadali oba dost divně. Neví sám, zda to bylo jinou dobou nebo tím, že si mezi nimi připadali staří, ale každopádně je doslova iritovali mladí, kteří prošli přeměnou a brali si všelijaká zahraniční jména, „*aby byli drsnější, nebo já nevím...*“.

Když se Martin ohlédne, není nic, co by mu na dívčí roli vyhovovalo, tím pádem co by mu chybělo. A co mu přeměna vzala a co dala? Vzala mu především možnost mít vlastní děti, které by ale na druhou stranu, jak již bylo řečeno dříve, ani nemohl odnosit. Naopak mu přeměna dala možnost žít z jeho pohledu normálně. Nevyhne se občasným myšlenky typu, proč zrovna já, ale jak říká: „*Kdybych se narodil jako muž a měl bych všechno jednoduchý, nebyl bych takový, jaký jsem.*“ Dokáže si představit, že by byl sígr, který by měl několik dětí, o které se ani nestará. Teď může říct, že ho celý proces utvářel a že na tom vydělal.

Kdyby měl přeměnu absolvovat znova, šel by do toho, ale s jinými lékaři a rychlejší cestou. Za celou dobu svého rozhodnutí nelitoval. Jediné úskalí bylo trvání celého procesu. Než si tím vším prošel, trvalo to pět let, které pro něho byly opravdu dlouhé. „*Během těch pěti let jsem třeba přemýšlel o sebevraždě, kdy Vám třeba řeknou, že musíte čekat a pak absolvovat něco dalšího. Jo, že si řeknete po*

dvou letech, tak už jen dva měsíce a když už toho dosáhnete, tak Vám řeknou, tak a teď už můžete jít k tomu sexuologovi, který Vám řekne, že se budete vidat další rok. To je spojené s tou závislostí na někom nebo něčem, co za Vás rozhoduje. Nebralo to konce, bylo to k zoufání.“ V dnešní době je podle Martina už mnohem snazší, je jednodušší získat informace a zkušenosti s jednotlivými postupy či lékaři.

Dnes je Martinovi 40 let a žije již 11 let s partnerem, se kterým se nebrání myšlenkám týkajících se osvojení dítěte. Pracuje jako manažer ve firmě, kde o jeho minulosti nikdo nic neví. Ve volném čase jsou jeho zálibou auta a lezení.

5.2 Kazuistika respondenta A.

Dominika se narodila v roce 1992, když bylo matce dvacet pět let a otcí třicet let. Má o pět let staršího bratra. Porod proběhl bez komplikací v Praze, kde celá rodina žila a Dominika později vyrůstala.

Vychovávána byla podle jejích slov *„na pohodu a občas jsem je měla na háku“*. Od mala měla lepší vztah s otcem, který ji bral jako svou holčičku a dělal pro ni, co ji na očích viděl. Ale ani s matkou nebyl vztah špatný. *„Moji rodiče byli a jsou perfektní dodnes.“* Vztah s bratrem byl výborný. Dominika chodila ven s ním a jeho partou kluků, kteří ji brali jako rovnocennou, což se jí líbilo a vyhovovalo ji.

Jako dítě by se Dominika popsala jako *„dost akční a živá“*. Měla mnoho koníčků, kterým se věnovala na plno. Důležitou roli v jejím životě hrál fotbal, ve

kteřé to dotáhla na profesionální úroveň a dostala se až do reprezentačního týmu ČR. Další zálibou byla hra na housle. Krom těchto aktivit trávila čas se svými kamarády. Ráda si také hrála se stavebníci, legem i panenkami, se kterými si hrála na rodinu, na maminku a tatínka. „*Dokonce u hraní na otce mi bylo lépe.*“ Mezi další oblíbené hry bylo „na školu“, kdy hrála pana učitele nebo „na taxikáře“. Když se ale jednalo o to, být dívkou, nikdy se tak opravdu necítila. V dívčí kůži ji bylo „*jedním slovem řečeno – odporně*“.

Otázka oblékání byla propojená s rodiči. Matka připravovala věci, které si měla Dominika vzít ráno na sebe. Jednalo se o oblečení výhradně holčičí. Ale do školky vodil Dominiku otec, a když ji ze školy přiváděl, měla na sobě vždy úplně něco jiného. Trvání to mělo až do 1. nebo 2. třídy. Čím byla starší, tím více se chtěla podobat svému bratrovi, kterému záviděla, a proto mu už na základní škole chodila „krást“ oblečení.

„*Dětství,*“ které Dominika prožívala, „*bylo jedním slovem dobrodružné*“. Jezdila na tábory a různé výlety s kamarády nebo každoročně s rodiči k moři. Když měla volný čas doma, trávila ho, jak již bylo řečeno, s kamarády bratra. Hrála s nimi hrála fotbal, florbal, basket nebo jen tak běhali po venku. „*Dost často byli naštvaní, že jsem lepší než oni. Byli na mě dost tvrdí, protože mě brali jako jednoho z nich, v čemž mi bylo dobře.*“ Koníčky, které měla, byly i odrazem toho, čím by chtěla být. Být profesionální fotbalistou nebo houslistou, to byl Dominičin velký sen.

Co se týče Dominičiných vztahů, které prožila v dospívání, nešlo o nic vážného. Od základní školy se jí líbily slečny, ale do vztahů se nepouštěla. S mužem nikdy nic neměla, čeho si na sobě dodnes velmi cení.

Na otázku, kdy začala pociťovat, že je něco jinak, zazněla odpověď: „*Člověk si to uvědomí od malička, ale zapomene to, pak se to projeví třeba okolo 12 let.*“ V té době se holky začínají chlubit, že dostali první menstruaci nebo že jim rostou prsa a to pro Dominiku byla noční můra. Další věc, která pro ni byla velmi nepříjemná, bylo nošení plavek. O svém vnitřním světě dlouho s nikým nemluvila. Občas se jí zdály sny, ve kterých ji buď někdo zabíjí, nebo vždy vystupovala „*jako muž – šťastný muž*“.

Tajemství držela až do druhého ročníku střední školy. První komu se svěřila, byla sestřenice, druhá byla babička, která je věřící, tak měla trochu obavy, jak to vezme. A následně své trápení prozradila i matce, když byli na společné dovolené. Tehdy jí kdy bylo sedmnáct let. Matka reagovala slovy „*že jsem její milované dítě a udělá pro mě naprosto cokoli*“. Společně se dohodli, že to otcí řeknou až po návratu. „*Byl to ale strašný pocit. Přes slzy mi nešlo ani mluvit.*“ Otec to moc dobře nepřijal, téměř rok a půl se spolu nebavili. Až na otce, to pro nikoho problém nebyl. Dědeček se dokonce divil, že to nepoznali dříve, že to bylo jasné už od malička.

Když bylo Dominice sedmnáct, začala s aktivní léčbou. Do přeměny šla tehdy ještě Dominika s řadou očekávání i obavami. To největší očekávání bylo, že se nebude muset omezovat ve věcech, které chce dělat a jednoduše je dělat bude. Obavy byly především z operací a jejich následku. Začala absolvovat vyšetření a docházela k sexuoložce. Nutné bylo také podstoupit fázi obstarávání v roli, která nebyla pro Dominiku žádný problém. „*Jediné úskalí bylo v hlase, který vždy prozradil moji identitu.*“ Po deseti měsících, během kterých si také zkusila žít v nové roli a začala i hormonální terapii, schválila komise operaci. Potřebné operace dopadly dobře, až na operaci hrudníku, kterou plastici 5x předělávali.

Po přeměně začal pro Dominiku nový život a ten začínal změnou jména. Z Dominiky se stal Adam. Nové jméno mu vybírala matka, která chtěla zanechat, alespoň pár písmen z původního jména. *„Jméno se mi líbí a musím říct, že ke mně i sedí.“* A jak se vůbec změnil vztah Adama k sobě samému? *„Příteklyně mě naučila vážit si sám sebe, mít se rád.“* Adam se ze začátku trápil jizvami, které zůstaly po operaci, ale dnes už je neřeší a říká: *„Cítím se dobře a jsem šťastný.“*

Adamovi jsem položila otázku, jaký nastal život po proměně, a odpověď na ní zněla: *„Všechno je tak, jak jsem si vždycky vysnil. Ačkoli mám velkou jizvu na zádech, tak je to perfektní. Můžu dělat spoustu věcí, které jsem dělat nemohl, protože jsem se omezoval ve všem.“* Nastalo mnoho změn, jak v osobním životě, tak profesním, ale ať už to bylo v jakékoli oblasti, byly to změny k lepšímu. *„Můj život je naplněn.“*

Jediná věc, která Adama trápí, je fakt, že nemůže mít vlastní děti, které si vždycky přál. Už dva roky žije s přítelkyní, se kterou plánují děti pomocí umělého oplodnění. Je přesvědčen, že se s tím dokáže vyrovnat a na chvíli, kdy se stane otcem, se velmi těší.

Co se týče reakcí okolí, byly především kladné. Jak sám říká *„vždy se najdou nějakí blbci, kteří mají hloupé řeči, ale to pro mě byli cizí lidi, kteří měli nebo mají problémy sami se sebou a tak si to musí na někom vylít“*. Po celou tu dobu mu byla rodina i přátelé velkou oporou, především matka. *„Otec potřebovat čas, aby se s mojí přeměnou vyrovnal. A když zjistil, že jsem to opravdu já...viděl před očima, jak se měním, jak jsem šťastný, byl on i náš vztah perfektní, lepší než kdy předtím.“* A v neposlední řadě byla Adamovo velkou oporou jeho přítelkyně.

Když by měl říci, co ho nejvíce zaskočilo, bylo by to zjištění, kolik lidí se stejným problémem existuje. „*Když jsem s proměnou začal, domníval jsem se, že jsem na světě jediný.*“ Teď když se může ohlédnout za sebe a zhodnotit, co mu změna dala nebo vzala, odpověď je jednoznačná. Vzala mu možnost mít vlastní děti, s čímž je pro něj velmi těžké se vyrovnat. V další řadě mu vzala také jeho sny, které se fotbalu a hraní na housle týkaly. Když to ale porovnáme s tím, co mu tento krok dal, můžeme říci, že to bylo rozhodnutí šťastné. „*Dalo mi to určitě sílu, spokojenost a dala mi nejvíc na světě, protože jinak bych neměl svou přítelkyni, kterou miluji celým svým srdcem.*“

Tato životní cesta nepatří k těm lehčím, proto nebude nic překvapivého, že se vyskytlo mnoho psychických problémů. „*Někdy jsem měl pocit, že se životem skončím a málem se mi to i podařilo.*“ Dnes je Adam rád, že zůstal na živu a vždy si říká, že existují horší nemoci a problémy, které se vyléčit nedají. Jemu zůstaly „jen“ rány, které se vždycky zahojí. S tím souviselo i téma, zda by se pro tento krok rozhodl znova i teď, po tom všem. Odpověď zněla: „*Jednou jsem tím prošel a podruhé mě to snad už nikdy nepotká. Kdybych se měl narodit znovu, přál bych si, abych se narodil v těle, ve kterém bych se cítil dobře a svůj.*“

Dnes je Adamovi 23 let a se svou přítelkyní plánují svatbu, po které se snad oba dočkají vytouženého miminka. Pracuje jako manažer v nadnárodní společnosti, kde o jeho minulosti ví pouze šéf, který proměnou právě prochází. Práce ho baví a láká ho možnost kariérního růstu. „*Chci mít jednou hodně peněz, abych mohl uživit rodinu a dopřát ji všechno na světě a abych jednou mohl vrátit všechno rodičům, co kdy pro mě udělali, až to budou potřebovat oni sami.*“

5.3 Kazuistika respondenta J.

Jana se narodila v roce 1975 do Těšínské rodiny, kdy bylo matce i otci sedmadvacet let. Byla tři týdny přenášena a porod byl komplikovaný, koncem pánevním. Při porodu byl ještě natržen sval u ruky dítěte. „No prostě úvod do života byl tak nějak náročnější.“ V tu dobu měla pětiletého bratra, který bydlel u prarodičů. O pět let později se narodila sestra, na kterou se velmi těšila.

Vychovávána byla téměř jako jedináček. Bratra vídala málo, většinou jednou za čtrnáct dní při návštěvě prarodičů. Tady si spolu hráli. Bratr se zpět do rodiny přestěhoval, až když přešel na gympl, ale to už nebylo ono. „*V rodině nebyl žádný přešršel citu a třeba, že my jsme nikdy nebyli na dovolené s rodiči. Takové to bylo nijaké.*“ Vztahy měla lepší s otcem, kterému více důvěřovala. Matka byla více striktní. S mladší sestrou vycházela velmi dobře.

Jako malá by se popsala „*jako spíše smutné, samotářské dítě, které bylo nejraději samo se sebou a se svými představami*“. Nejraději měla toulání a hraní si na to, že jsem někdo jiný a bydlím někde jinde. Cesta domů ji vždy trvala několik hodin, protože během té doby mohla být tím, čím opravdu chtěla. Další náplní byly hry „na něco“. S otcem hrála hru, že jsou bráchové, kterým přidělil jména Pavel a Martin, ale později toho litovala a stáhla se, protože cítila, že to nebylo úplně pochopeno. Pro sebe a mladší sestru opět vymyslela chlapecká jména a hráli si na školu. „*Sestra byla vlastně vždy to, co bylo třeba.*“ Do svých her zapojil i sestřenici, která hrála Zagorovou a bratrance, se kterým ji dělali osobní strážce. Tužkou na oči si Jana dělala knír a převlékala se do mužských šatů. Když zbyl čas na hračky, hrála si se vším. „*I s panenkami, protože ty panenky to byly*

lidé, kluci vždycky a šlo díky nim prožívat něco, co ve skutečnosti nešlo. Když kolem sebe budu kroužit autíčkem, tak to si připadám spíš jako debil.“

Že je něco jinak si Jana začala uvědomovat kolem čtyř let, kdy jezdili k příbuzným a k manželce strejdy cítila „*takovou náklonost, jako že i erotické pocity to mělo...*“. Už od mala chtěla být kluk. Na fotkách maskovala náušnice pod čepici a vždy, když to bylo možné, vydávala se za chlapce. Alespoň v představách. V dívčí kůži ji bylo opravdu nepříjemně. „*Člověk se cítí furt jako nahý a jako kdyby to tělo moc neovládal.*“

Oblékání bylo pro Janu noční můrou. V dívčím oblečení ji vůbec nebylo dobře, pokud nebylo nutné se v něm ve škole prezentovat, nevstávala z lavice. Jednou týdně měla dovoleno nosit kalhoty, které si brala vždy v pátek. „*Ale já nevím, jestli to máma necítila a tím pádem se ti nesnažila omezit a korigovat.*“ Vždy se těšila na maškarní bál, že se bude moci převléct za to, v čem ji bude dobře. Většinou jim se sestrou byly opatřeny kostýmy princezen, ze kterého se Jana při první příležitosti převlékla.

Do svého vnitřního světa nechala nahlédnout pouze babičku, která ji dala naději, že se s tím dá něco dělat, protože se zmínila o článku v novinách, ve kterém psali o přeměně z ženy na muže. Jana hledala někoho, komu by se mohla svěřit skrz inzeráty. Tyto dopisy ji matka ukradla a tak se dozvěděla o tom, co se v jejím nitru odehrává. „*Pak to vykládala tátovi, jakože co se děje. A pak mě kvůli tomu jako že i zesměšňovala, že jsem jako stejně na holčičky nebo co.*“

Co se týče vztahů v průběhu dospívání, byla Jana většinou zamilovaná do některé ze spolužaček, ale po nějaké době jí většinou začala vyprávět o klukovi, který se jí líbí. To Jana velmi těžko nesla. Prošla si pár vztahy, ale jakmile se to posunulo k něčemu intimnějšimu, bylo ji to velmi nepříjemné. „*Mě ti kluci vždycky nějak zvláště smrděli.*“ Pokud se jednalo o kamarádství, kdy se povídalo, vyhovovalo jí to, protože to pro ni byla příležitost, dozvědět se to, k čemu by se jako holka dostávala těžko. Měla i pár lesbických vztahů, během kterých začala podnikat kroky k přeměně.

Janiny první kroky začaly, když ji bylo 23 let. „*Rozhodnutí o změně předcházelo, že už to nebylo vůbec únosné, že jsem vlastně žil jen v nějakých představách.*“ V rozhodnutí Janu podpořila přítelkyně. Když se o tom zmínila před bratrem, prosil ji, ať kolem toho není velké haló, protože by to matka těžce nesla. Jana napsala každému z rodiny dopis a pak už se o tom dalo bavit více. Reakce matky byla, „ať se svléknu do naha, podívám se do zrcadla a podle toho se začnu chovat“. To bylo pro Janu něco nepředstavitelného.

Jana byla plna očekávání. „*Bude super, až se někde podívám do výlohy nebo tak, že tam uvidím to, co tam vidět chci. Soužití sám se sebou, že nebudu budít pozornost zevnějškem.*“ Na druhé straně naskakovaly v hlavě také obavy. Strach z toho, jestli je rozhodnutí správné, jestli to není všechno nakonec jinak. Nejhorší byla chvíle, když Janu vezli na sál.

Po operacích, které dopadly dobře, se z Jany se stal Jakub. „*Vždycky jsem se zajímal, jak bych se jmenoval, kdybych se narodil jako kluk, no a matka říkala, že Jakub. Tak jsem vybral to, co rodiče chtěli.*“ První pocity si bude Jakub

pamatovat na pořád. „*Nemusel jsem se maskovat, mohl jsem nechat bundu a mikinu tak rozepnutou a foukal vítr a teď mě bylo jedno, že se to rozvane.*“ Operaci podstoupil v Praze, ve které žil před operací a nadále i žít zůstává.

Přijetí od nejbližší rodiny nebylo okamžitě, potřebovali chvilku času. „*Máma je taková, není zas otevřená náruč, ale když něco přijme, tak už se s tím dá na 100% počítat. A táta se mě třeba občas ptá.*“ Podle Jakuba je taková zkušenost síto na lidi. Někdo to vůbec neřeší, někdo naopak. „*Člověk pozná nové limity, které jsou nastavené společností.*“ Zajímavé byly také reakce v práci, kterou Jakub nezměnil. „*No tam to bylo strašné haló. Bylo zas o čem mluvit. Vesměs to u těch lidí bylo takové dobré. Pár lidí nevědělo, jak s tím naložit.*“

Vztah se ženou, ve kterém žil Jakub ještě jako Jana, přetrval nějaký čas i po operaci. Zůstali spolu, i přesto že byla lesbicky orientovaná. Pomohla mu v nejtěžších chvílích, ale po nějaké době jim vztah přestal klapat. Následně se Jakub seznámil se svou budoucí manželkou, které po pár schůzkách řekl, jak se věci mají. Vztah po 5 letech manželství skončil a poznal svou současnou přítelkyni. Ta má ze svého prvního manželství dvě děti, kluka a holku. S holkou vychází Jakub dobře, ale s klukem nekomunikují téměř vůbec. „*Oni nic neví, což je pro mě taky takové žití jako ve lži, ale na druhou stranu, co je jim po tom.*“

Otázka mateřství je Jakubovi velmi blízká. V dětství se velmi rád staral o svou mladší sestřičku. V dospělosti hrály děti důležitou roli ve dvou vážných vztazích. Partnerka, kterou si vzal, měla jedno dítě s předchozího vztahu a současná partnerka má děti dvě. Jakub přemýšlel nad možností umělého oplodnění, ale „*to byl zas problém, protože jaký typ člověka jde dát sperma*“. Po operaci se dozvěděl, že existuje možnost, nechat si zamrazit spermie nebo vajíčka

ještě před operací. *„Kdyby mi to tenkrát někdo řekl, tak bych asi řekl, že jo. Protože ta touha mít vlastního potomka...“*

Když Jakub porovnává před tím a teď, je rád, jak to dopadlo. I když je více toho, co přeměna přinesla, objevil i něco, co mu na dívčí roli vyhovovalo. *„Je to možná taková ta tendence větší péče od okolí. Pokud ji můžeš korigovat a ne bezpodmínečně přijímat.“* Přeměna Jakubovi dala i vzala sebevědomí. Zároveň hovoří o tom, že mu vzala kus sebe samého, čtyřadvacet let, které žil v jiném těle. Neměl možnost prožít si zásadní období, které asi už nikdy nedožene. *„Ale i to co prožiješ v předchozím těle, se dá zúročit.“* Očekávání se ale naplnila. Je rád, že se může představit jako Jakub a přístup okolí tomu odpovídá. Vyplnilo se mu, že se může oblékat tak, jak chce, a všichni ho vidí jako chlapa.

Po psychické stránce se u Jakuba také objevilo pár problémů. Ve čtrnácti letech spolykal prášky, protože nevěděl, proč žít. *„Nevěděl jsem, co mám čekat, takové mi to přišlo všechno na nic.“* V dnešní době dochází do stacionáře, a párkrát navštívil anonymní alkoholiky, protože má problémy s alkoholem.

Dnes je Jakubovi 40 let a žije v Praze již pět let se svou přítelkyní. Pracuje u městské policie, kde pracoval i před podstoupením operace. Momentálně je na neschopence, kvůli poranění nohy. Baví ho problematika genderu a uvažuje o jeho studiu. Do budoucna by ho lákala práce v mateřské školce.

6 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Ve svém výzkumu jsem si vytýčila několik otázek, které jsem postupně sledovala v subjektivních reflexích respondentů. Zabývaly se tím, jaký byl život před přeměnou pohlaví a jaký je po ní. Výzkum byl zaměřen na popis sebe samého jako dítěte, přístup rodičů v dětství, oblékání se, styl hraní, vysněné povolání, vztahy v dospívání, rozhodnutí o přeměně, reakce okolí, očekávání, obavy, výběr jména, partnerské vztahy, podporu a psychický stav.

- a) popis sebe samého jako dítěte – dva z respondentů se popisují jako velmi akční a živé děti. Jeden se věnoval fotbalu a hraní na housle, druhý jezdil závodně na kole a dlouho mu ani nedocházelo, že jsou nějaké rozdíly mezi mužem a ženou. Dětství nemají spojené s traumatizujícími situacemi. Poslední respondent se stahoval do sebe. Trávil mnoho času sám, jen aby mohl být tím, čím chtěl být a cítil nepochopení od okolí.
- b) přístup rodičů v dětství – zaměřila jsem se především na výchovu a na to, jak rodiče brali mé respondenty jako děti. U dvou z nich byla výchova a průběh dětství bez problémů. Když rodiče zjistili, že neinklinují zrovna k dívčím aktivitám, do ničeho je nenutili, nemluvili jim do toho, s čím si hrají nebo co dělají. U zbývajících byla výchova striktní a s ní byl spojen i strach a úzkost projevit své potřeby a přání.
- c) oblékání se – u všech respondentů se objevila nechuť nosit dívčí oblečení. Do první třídy jim ho většinou chystala matka, ale když měli první vhodnou

příležitost, převlékali se. Respondent se striktní výchovou se nepřevlékal. Nejvíce trpěl ve škole, kde nechtěl chodit ani na záchod, aby se nemusel v dívčím oblečení prezentovat. Jednou týdně měl dovoleno nosit kalhoty. Těšil se na maškarní plesy, že si bude moc vybrat masku, která mu bude vyhovovat, ale matka mu vybrala princeznovské šaty. S utrpením vydržel promenádu masek a poté se ihned potají převlékl. Postupem času všichni volili volné oblečení, aby nebyly vidět dívčí křivky. Nejvíce vadila prsa.

- d) styl hraní – dva z respondentů trávili čas převážně v klučičím kolektivu, ve kterém hráli sportovní hry nebo jen pobíhali po lesích. Vyhovovalo jim, že je kluci berou jako sobě rovné a neberou ohledy na to, že jsou holky. O hru s panenkami nestál pouze jeden z nich. Ostatní dva si hráli s panenkami, kde mohli vytvářet příběh, ve kterém hráli to, kým chtěli být, zpravidla se jednalo o mužské role. Jen jeden trávil čas převážně sám, aby mohl být se svými představami, i nichž je někdo jiný. Hry s autíčky ho nelákaly, raději měl zmiňované panenky, do kterých mohl opět projektovat své představy a hrát si svůj příběh. S vrstevníky času moc netrávil. Do aktivit zapojoval svou sestru či bratrance se sestřenkou, se kterými hráli různé „hry na“, ve kterých vystupoval vždy jako muž. Převlékal se, někdy si namaloval knír.
- e) vysněné povolání – všichni respondenti chtěli vykonávat povolání, které je spojeno převážně s mužskou rolí. Jednalo se o závodníka F1, automechanika, profesionálního fotbalistu.
- f) partnerské vztahy v dospívání – všem respondentům se v průběhu dospívání líbili slečny. Vztahy s kluky, když už je zkusili, jim nebyly příjemné. U jednoho vztah nedošel dále než k pokusu o polibek, který byl velmi nepříjemný. Rád si s holkami povídal, ale když mu začali vyprávět o klucích, kteří se jim líbí, nastal problém. Dva z nich si před přeměnou prošli

lesbickým vztahem. Pouze jeden respondent nikdy neměl nic s žádným klukem, za což je velmi rád.

- g) rozhodnutí o přeměně – bylo u všech podpořeno neúnosnou nespokojeností se svým životem a zjištěním, že se s tím dá něco dělat. Jeden z respondentů začal aktivní léčbu v jednadvaceti letech. Další započal proces přeměny v sedmnácti, do kterých své pocity přede všemi tajil. Poslední z respondentů zahájil léčbu ve 23 letech.
- h) reakce okolí – u žádného z respondentů neproběhlo přijetí skutečnosti podstoupení přeměny hladce. Ve dvou případech byl problém u matky, která byla proti a snažila se jejich rozhodnutí změnit. Situace se uklidnila, až po přeměně. Když viděla, že je přijali ostatní, smířila se s tím i ona. Ve zbývajícím případě byl zdrojem nepřijetí otec. Přestal se s respondentem bavit a trvalo téměř rok a půl než k sobě opět našli cestu. Dnes jsou vztahy s nejbližšími dobré.
- i) očekávání – v této otázce se odpovědi respondentů dosti podobali. Jednalo se o touhu začít žít normálně a dělat věci, které do té doby nemohli. Přestat se omezovat. Těšili se na okamžik, kdy se mohou přestat hlídat a kdy nebudou budít pozornost svým zevnějškem. Všem se většina z toho přeměnou pohlaví naplnila a život dostal nový smysl.
- j) obavy – i přes velká očekávání se objevovalo mnoho obav. Mezi největší patřil strach, zda je rozhodnutí správné, doprovázené myšlenkou, že se nedá vrátit. Druhý respondent měl největší strach z neúspěšných operací. Až na jednu, kterou museli pět krát předělávat, se všechno povedlo.
- k) výběr jména – všichni respondenti zůstali u českého jména. Dva respondenti nechali výběr jména na matce, v posledním případě se jednalo

pouze o přeměnu ženského jména na obdobné pro mužské pohlaví. Byl navíc tímto jménem osloven již jako malý, také matkou.

- l) partnerské vztahy – po proměně si jeden z respondentů vyzkoušel vztahy s ženami i s muži. V dnešní době žije v dlouhodobém partnerském vztahu s mužem. Další dva respondenti vyhledávali vztah pouze se ženou. V dnešní době oba dva žijí dlouhodobě s partnerkou.
- m) podpora – pouze v jedné případě měl respondent oporu ve svém okolí od začátku do konce. Jednalo se o podporu matky a přítelkyně, od kterých má podporu do dnes. S přítelkyní navíc žije. U dalších dvou byla opora proměnlivá, ale nepřetržovala. Jednu z opor poskytla přítelkyně respondenta, se kterou se již v dnešní době nevidají. Druhý respondent byl podporován novináři, kteří mu pomáhali i se zařizováním potřebných náležitostí. V dnešní době nejsou příliš v kontaktu.
- n) psychický stav – situace, ve které se respondenti žili, se odrazila na psychice všech tří. Ani jeden sice nenavštěvoval kvůli psychickým problémům nějakého odborníka, ale z rozhovorů vyplynulo, že se dva z nich pokusili o sebevraždu a jeden o možnosti vzít si život přemýšlel.

Během rozhovorů mě zaujalo mnoho skutečností, které mě zpočátku výzkumu ani nenapadly. Když jsem rozhovory přepsala a zabývala se výzkumnými otázkami, všimla jsem si také společných témat, na které se, více či méně, dostane řeč u každého z respondentů. I přes to, že nebyly prvotní součástí mého výzkumu, stojí za to je zmínit. Jsou to:

- a) informovanost o problematice - v průběhu rozhovorů mě zaujalo to, jak doba ovlivňuje informovanost. Dva respondenti, kterým je dnes čtyřicet let, neměli mnoho informací. Zjišťovali je skrz časopisy pro gaye nebo

knihy, které nebyly až tak dostupné. Kdyby měli informace, které jsou poskytovány dnes, volili by jiný postup i lékaře.

- b) provázanost se sny – před průběhem mé výzkumné části mě otázka zabývající se sny ani nenapadla. Po získání všech rozhovorů vyplynulo, že myšlenky respondentů se promítaly i do jejich snů. Ve snu vystupovali často jako muži a u jednoho z respondentů se objevovalo násilí, kdy ho někdo zabíjel. Ojediněle se u jednoho z respondentů vyskytovali sny o bezpohlavnosti, ale nebylo jich mnoho. Dnes už si na ně ani nepamatuje.
- c) obstávání v mužské roli – nebyla pro všechny respondenty tak příjemná, jak jsem si ze začátku myslela. Dva z nich neměli s touto rolí žádný problém, jelikož tímto způsobem žili před tím. Poslednímu tato fáze moc nevyhovovala, nebyl to pro něj život ani ženy ani muže.
- d) vztah k mateřství – jak vyšlo najevo, všichni tři respondenti mají velmi kladný vztah k dětem. Jeden z nich nese ztrátu možnosti mít vlastní děti velmi těžce, ale uvažují s přítelkyní o možnosti umělého oplodnění. Tato možnost není cizí ani respondentovi, který žije s přítelem. Poslední respondent zmínil právě nedostatek v informovanosti. Nikdo mu neřekl, že si může nechat zamrazit vajíčka. Kdyby tuto informaci dostal, využil by ji. Ztráta možnosti mít vlastní děti je jedna z věcí, kterou všichni tři zmiňují jako to, co jim přeměna pohlaví vzala.
- e) vztah k dívčí roli – byl především záporný ve všech případech. U jednoho respondenta jsem zaznamenala přece jen jednu věc, která mu na dívčí roli vyhovovala. Byla to větší péče, která se děvčatům obecně více věnuje.

- f) potřeba odborné péče – jeden z respondentů navštěvuje skupiny na stacionáři. Stacionář navštěvuje pro své problémy s alkoholem. Ostatní dva respondenti žádnou odbornou péči nepotřebovali.

- g) otevřenost okolí – pouze o jednom z respondentů ví v práci, čím si prošel, protože tam pracoval již před přeměnou. Naopak svou minulost tají před dětmi své přítelkyně, v čem mu není nejlépe. Zbývající respondenti se se svou minulostí nesvěřují, v práci to neví nikdo. Ví to pouze nejbližší okolí.

- h) změna místa bydliště – většina lidí, kteří postoupí přeměnu pohlaví, volí kvůli větší anonymitě následně změnu svého bydliště i práce. V případě mých respondentů se jednalo pouze o jednoho z nich, který se následně přestěhoval a začal jinde.

ZÁVĚR

Ve své diplomové práci jsem se snažila zmapovat reflexe životů tří mužů, kteří prošli přeměnou pohlaví. Mým hlavním cílem bylo poskytnout náhled na to, jaký může být a co může přinést život lidem, kteří se narodili v „cizím“ těle.

V teoretické části mé diplomové práce jsem se zaměřila především na objasnění zvoleného tématu. Jde o téma transsexuality obnášející přeměnu pohlaví. V případě mého výzkumu se jedná o přeměnu pohlaví z ženy na muže. Po definování základních pojmů, které se zvoleným tématem souvisí, jsem se snažila podat čtenářům náhled na historii této problematiky a to jak ve světě, tak v České republice. Stěžejní část teorie pak patřila právě přeměně samotné. Zaměřila jsem se především na to, co procesu předchází, jak konkrétně k přeměně dochází a co se během ní děje. Záměrem mé teoretické části bylo co nejjasněji podat informace o problematice transsexuality, které jsou dle mého názoru nezbytné pro celkovou orientaci v mnou zvolené oblasti.

Empirickou část jsem zaměřila na subjektivní reflexe života před přeměnou pohlaví a po ní. Výzkum probíhal na základě polostrukturovaných rozhovorů s třemi muži, kteří kdysi bývali ženami. V průběhu rozhovorů s respondenty jsem se držela předem zvolených otázek, které jsem doplňovala dle potřeby. Zaměřila jsem se především na to, jak by respondenti popsali sami sebe jako dítě, na přístup rodičů v dětství, oblékání se, styl hraní, vysněné povolání, vztahy v dospívání, rozhodnutí o přeměně, reakce okolí, očekávání, obavy, výběr jména, partnerské vztahy, podporu a psychický stav respondentů. Rozhovory jsem nahrávala na

diktafon, následně přepsala a v plném znění, pouze se změněnými jmény, dala do příloh mé diplomové práce spolu s otázkami, které tvořily strukturu. Po průběhu všech rozhovorů a jejich následných prepisech, jsem udělala případové studie, které jsou součástí kapitoly 5, Kazuistiky. Výsledky výzkumu jsou obsaženy v kapitole 6. První část tvoří výsledky, které se týkají mnou předem stanovených oblastí zkoumání. Ve druhé části se věnuji společným tématům, které se objevily během rozhovorů, a které mě před začátkem výzkumu nenapadly. I přesto, že tyto poznatky nebyly původním předmětem mého výzkumu, přijdou velmi zajímavé. Z tohoto důvodu jsem je do výsledků své diplomové práce také přidala.

Teď když se mohu ohlédnout za celým výzkumem a jeho výsledky, jsem příjemně překvapená, jak to celé dopadlo. Již po druhé jsem zvolila pro výzkum metodu polostrukturovaných rozhovorů a opět jsem byla z přímých kontaktů s respondenty nervózní a to především kvůli tématu. Byl pro mě velmi důležitý osobní kontakt, během kterého jsem se snažila získat důvěru. Jsem si vědoma, že mnou zvolené téma je velmi citlivé, proto jsem se velmi obávala otevřenosti respondentů. Přístup každého z respondentů se lišil a tím se odlišovala i má odvaha pokládat otázky do větší hloubky. Během rozhovorů jsme otevřeli mnoho zajímavých témat, na které jsem se chtěla zeptat konkrétněji, ale ne vždy jsem se odvážila. To považuji za malý nedostatek své práce. Když jsem přepisovala rozhovory, několikrát nastala chvíle, kdy mě mrzelo, že jsem se nedoptala a neposunula rozhovor na zcela jinou úroveň. Je to jedno z mých předsevzetí pro příště. I přesto jsem velmi ráda, že jsem měla možnost nahlédnout do světa, který mi byl ještě před půl rokem úplně cizí. Světa lidí, kteří neměli to štěstí, narodit se v těle, které by si přáli.

Celá práce pro mne byla velmi přínosná a obohacující.

SEZNAM LITERATURY

BRZEK, A. a ŠÍPOVÁ, I. Dnešní možnosti změny pohlaví u transsexualismu. *Praktický lékař*, 1979, č. 59, s. 752.

BULLOUGH, V. L. Transsexualism in history. In: Hana FIFKOVÁ aj. *Transsexualita a jiné poruchy pohlavní identity*. 2. vyd. Praha: Grada, 2008, s.15. ISBN 978-80-247-1696-1.

BLANCHARD, R. The classification and labeling of non-homosexual gender dysphorias. *Arch. Sex. Behav.* 1989, č. 18, s. 315-325.

EBERSHOFF, D. *Dánská dívka*. Přel. Hana ČAPKOVÁ. Ostrava: Domino, 2011. ISBN 978-80-7303-584-3.

FAFEJTA, M. *Úvod do sociologie pohlaví a identity*. Věrovany: Jan Piszkiwicz, 2004. ISBN 80-86768-06-6.

FEINBERG, L. *Pohlavní štvanci*. Přel. Tereza SPENCEROVÁ. Praha: Knižní klub, 2000. ISBN 80-242-0380-4.

FIFKOVÁ, H. Základní etapy procesu přeměny pohlaví. In: Hana FIFKOVÁ aj. *Transsexualita diagnostika a léčba*. Praha: Grada, 2002, s. 43-49. ISBN 80-247-0333-5.

GREEN, R. *Sexual identity conflict in children and adults*. New York: Basic Books, 1974.

HARTL, P. a HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2009, s. 222, 502, 503, 574, 625. ISBN 978-80-7367569-1.

HEATH, R. A. *The Praeger Handbook of Transsexuality*. Westport: Praeger Publishers, 2006. ISBN 0-275-99176-8.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-1.

JAROLÍM, L. Operační technika přeměny pohlavních orgánů u MtF. In: Hana FIFKOVÁ aj. *Transsexualita diagnostika a léčba*. Praha: Grada, 2002, s. 116-118. ISBN 80-247-0333-5.

JOHNSON, T. C. *Děti a sexualita*. Přel. Dominik ZEZULA. Praha: Rozum a cit, 2008.

JORGENSEN, C. *Christiane Jorgensen: A personal autobiography*. New York: Paul S. Ericksson, 1967.

KUIPER, B. a COHEN-KETTENIS, P. Sex reassignment: A study of 141 Dutch transsexuals. In: Hana FIFKOVÁ aj. *Transsexualita a jiné poruchy pohlavní identity*. 2. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1696-1.

COHEN-KETTENIS, P. T., PFÄFFLIN F. Věková hranice podle zákona. In: Hana FIFKOVÁ aj. *Transsexualita a jiné poruchy pohlavní identity*. 2. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 75-77. ISBN 978-80-247-1696-1.

LLOYD, S. A. *Stephanie: z muže ženou*. Přel. Alena ROVENSKÁ. Praha: Svoboda, 1994. ISBN 80-205-0408-7.

MAREŠOVÁ, P., SEHNAL, B. Operace na vnitřních ženských pohlavních orgánech u FtM. In: Hana FIFKOVÁ aj. *Transsexualita a jiné poruchy pohlavní identity*. 2. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 101-103. ISBN 978-80-247-1696-1.

MEYER, J. K. Clinical variants among applicants for sex reassignment. In: Hana FIFKOVÁ aj. *Transsexualita diagnostika a léčba*. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0333-5.

MEYEROWITZ, J. *How Sex Changed. A History of Transsexuality in United States*. First Harvard University Press, 2002. ISBN 0-674-00925-8.

NĚMCOVÁ, M., NĚMCŮ M. a NĚMEC R. *Bibliografie muže, který byl ženou*. Kladno: Cassandra, 1993. ISBN 80-900854-4-x.

ONDREJKA, P. Redukční mamoplastika u transsexuálních klientů FtM. In: Hana FIFKOVÁ aj. *Transsexualita diagnostika a léčba*. Praha: Grada, 2002, s. 67-72. ISBN 80-247-0333-5.

PERRY, M. *Klec pro majáky*. Zlín: Kniha Zlín, 2011. ISBN 978-80-87497-09-8.

PROCHÁZKA, I. Diferenciální diagnostika. In: Hana FIFKOVÁ aj. *Transsexualita a jiné poruchy pohlavní identity*. 2. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 43-47. ISBN 978-80-247-1696-1.

PROCHÁZKA, I. WEISS, P. Pohlavní identita. In: Hana FIFKOVÁ aj. *Transsexualita a jiné poruchy pohlavní identity*. 2. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 13-18. ISBN 978-80-247-1696-1.

ROTHBLATT, M. A. An American perspective on Transgender health law. In: Hana FIFKOVÁ aj. *Transsexualita a jiné poruchy pohlavní identity*. 2. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 17. ISBN 978-80-247-1696-1.

SKOBLÍK, J. *Transsexualismus. Morálně-a duchovně-teologické aspekty*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1052-3.

SPENCEROVÁ, T. *Jsem transd'ák!* Praha: G plus G, 2000. ISBN 80-86103-64-1.

VESELÝ, J. Rekonstrukce penisu, uretry a skrota. In: Hana FIFKOVÁ aj. *Transsexualita a jiné poruchy pohlavní identity*. 2. vyd. Praha: Grada, 2008, s.107-112. ISBN 978-80-247-1696-1.

WEISS, P. *Sexuologie*. Praha: Grada, 2010. 978-80-24724-92-8.

WEISS, P., FIFKOVÁ, H., PROCHÁZKA, I. Diagnostika transsexuality. In: Hana FIFKOVÁ aj. *Transsexualita diagnostika a léčba*. Praha: Grada, 2002, s. 27-36. ISBN 80-247-0333-5.

WEISS, P., FIFKOVÁ, H., PROCHÁZKA, I. Vývoj v oblasti transsexuality v České republice. In: Hana FIFKOVÁ aj. *Transsexualita a jiné poruchy pohlavní identity*. 2. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 19-24. ISBN 978-80-247-1696-1.

ZVĚŘINA, J. *Lékařská sexuologie*. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-24620-49-7.

DIPLOMOVÉ PRÁCE

KALNÝ, P. *Transsexualita: filosofické, medicínské a etické aspekty*. České Budějovice, Diplomová práce, 2000. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra systematické a ekumenické teologie. Vedoucí práce K. Skalický.

INTERNETOVÉ ZDROJE

BLAŽKOVÁ, J., PETRÁŠOVÁ L. Transsexuálů v Česku přibývá. Jsou mezi nimi i osmileté děti. *idnes.cz* [online]. 03.05.2014 [cit.2015-23-06]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/mf-dnes-transsexualu-v-cesku-pribyva-jsou-mezi-nimi-i-osmileté-deti-1pk-/domaci.aspx?c=A140502_214447_domaci_ert

ČESKÝ ROZHLAS. Transsexualita: Život v jiném těle. *rozhlas.cz* [online]. © 1997-2015 , 08.09.2012 [2015-20-07]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radiowave/diagnozaf/_zprava/transsexualita-zivot-v-cizim-tele--946949

ČTK. Ani muži ani ženy. Knihovna výstavou odhaluje svět transsexuálů. *kultura.idnes.cz* [online]. 30.07.2013 [cit.2013-12-03]. Dostupné z: http://kultura.idnes.cz/transgender-me-vystava-0vp-/vytvarne-umeni.aspx?c=A130730_094722_vytvarne-umeni_ob

Evropská úmluva o ochraně lidských práv. Novelizované ustanovení Protokolu č.14 (CETS č.194). Strassbourg: Evropský soud pro lidská práva, 2010 [online]. ©2010, 1.6.2010 [cit.2015-06-18]. Dostupné z: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf

MAXDORF. *lekarske.slovníky.cz* [online]. ©2008 [2015-06-12]. Dostupné z: <http://lekarske.slovníky.cz/>

PRAŽSKÁ VYSOKÁ ŠKOLA PSYCHOSOCIÁLNÍCH STUDIÍ. Příloha č.II. Ukázky seznamu citací a způsob uvádění pramenů a literatury. *pvsps.cz* [online]. ©2010 [2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.pvsps.cz/data/document/20100503/zasadyprace-2-citace.pdf?id=97>

SILNÝ L. Žádostí o změnu pohlaví je v Česku rekordní počet. *novinky.cz* [online]. 21.10.2014 [cit.2015-23-06]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/351246-zadosti-o-zmenu-pohlavi-je-v-cesku-rekordni-pocet.html>

TRANSFORUM a.s. *transsexualita.cz* [online]. [cit.2015-06-06]. Dostupné z: <http://www.transsexualita.cz/>

WYNDZEN, M. H. Introductory Ideas and History of Transsexuality. *Genderpsychology.org*. [online] ©1998-2008 [2014-06-28]. Dostupné z: <http://www.genderpsychology.org/transsexual/>

PŘÍLOHY

I. příloha – Otázky

1. Co si tak pamatujete, jaké jste měl dětství, dospívání?
 - > Jaké byly vztahy s rodinou? Sourozenci?
 - > Co Vás bavilo? Co jste rád dělal a s kým?
 - > Čím jste chtěl být?
 - > Jaké byly Vaše partnerské (sexuální) vztahy v průběhu dospívání?
 - > Byla nějaká traumatizující situace?
2. Kdy jste si začal uvědomovat, že je něco „jinak“?
3. Jak Vám bylo v dívčí kůži? Jak jste se cítil?
4. Jak a kdy došlo k rozhodnutí o změně pohlaví?
 - > Co předcházelo?
 - > Jak jste se cítil?
 - > Reakce okolí na Vaše rozhodnutí? Jak jste vnímal okolí?
5. Jaká byla Vaše očekávání – jak to bude po změně pohlaví vypadat?
6. Měl jste nějaké obavy?
7. Změna samotná.
8. Jaký nastal život po proměně?
 - > Jak jste to prožíval? Co se ve Vás dělo?
 - > Změny v osobním životě?
 - > Změny v práci?
 - > Vztah k sobě samému?
 - > Jak jste vnímal reakce okolí?
9. Jak jste se jmenoval a podle čeho jste vybíral jméno mužské?
10. Naplnila se Vaše očekávání?
11. Jaká byla Vaše opora po celou dobu?
12. Je něco, co Vás zaskočilo – mile či nemile?
13. Co Vám změna pohlaví dala a co vzala?
14. Rozhodli byste se pro tento krok znova, kdybyste věděli, do čeho jdete?

II. příloha – Přepis rozhovoru s respondentem M.

Já: Tak můžeme začít?

M: Ano, můžeme.

Já: Tak jen pro informaci, budu náš rozhovor nahrávat, protože potřebuju pro diplomku přesný přepis. Je to jen pro mou potřebu, nikde to nebudu šířit a hned po přepsání nahrávku vymažu. Pro větší anonymitu pozmění všechny osobní údaje.

M: Dobře.

Já: Takže takové to obecné, v kolik Vás rodiče měli, jaké máte sourozence, kde jste vyrůstal?

M: Tak rodiče mě měli hodně pozdě. Nebo protože to bylo druhé manželství, takže matce bylo už přes třicet a otci bylo k padesáti. Tam bylo mezi nima 17-ti letej věkovej rozdíl. A mám staršího bratra o 5 let a ještě nevlastního staršího bratra, ale toho jsem viděl za celou dobu tak třikrát. Takže mě měli pozdě no.

Já: A kde jste vyrůstal?

M: Na severu.

Já: Co si pamatujete z dětství? Jaké bylo? Výchovu, první vzpomínky, které máte? Kamarády?

M: Já jsem měl většinou kamarády, normálně kluky a v dětství jsem se snažil jako s tím bráchou, ale většinou jsem kamarádil se staršíma. Takže normálně zájmy jsem měl s nima. Takže můžu říct, že jako v pohodě.

Já: A s čím jste si hráli, co jste dělali a tak?

M: No s autama jsme si hráli a protože jsme byli jako venku, tak jsme lítali po lese a lezli po skalách a takovýhle no...

Já: A výchova?

M: No od malička, protože já jsem byl původně Martina, takže matka na mě od malička volala jako Martin a nebrali mě nebo jako nenutili mě třeba do šatů. Možná do té první, druhé třídy než zjistili, že v tom holčičím dojdu do školy a na prvním místě, kde to jde, se převlíknu do toho venkovního. Takže možná až když se učitelka zeptala, jestli máme nějaké finanční problémy, že chodím ve věcech na ven, tak potom už mě nenutili. Máma mi kupovala i kožený kopačky. Takže ke mně přistupovali jako docela prima.

Já: A dělal jste nějaký sport?

M: Nedělala jsem nic aktivně, když jsem byl malej, ale až potom ve 12 jsem začal aktivně sportovat.

Já: A co to bylo?

M: Na kole.

Já: Aha, tak to je zajímavé. A jak byste se třeba popsal jako dítě?

M: Jak bych se popsal? No jako normální blondátek kluk no. Takovej malej hajzlík. Já jsem neměl problémy. Říkám matka, nenutili mě do ničeho a všichni v okolí viděli, že je něco jiného, ale... Mě otec zemřel, když mi bylo 12 a do té doby jsme do nikdy neřešili, jo řešili jsme, že jsem třeba prakem něco rozbil nebo nějaký průšvih, ale že bysme řešili, jak vypadám nebo s kým se kamarádím, to ne...

Já: Takže jste měl v okolí podporu. A mohl jste se s nimi o tom bavit?

M: Ne, vůbec jsem se o tom nebavil, protože jim to nepřišlo, prostě to nikdo neřešil, že by to bylo nějak špatně.

Já: Takže i v tý škole to bylo všechno v pohodě?

M: Jojo. Nikdo to vlastně moc neřešil...

Já: No a pak nějaké partnerské vztahy?

M: Já to mám takový složitější, já jsem jako na holky i na kluky, takže nejdřív jsem to chtěl zkusit jako s holkou, jako tenkrát, no ale to nebylo úplně ono. Pro lesbu jsem byl jako mužský no a pak jsem měl partnery.

Já: A ještě taková odbočka, čím jste chtěl být, když jste byl malý?

M: Závodníkem formule jedna nebo automechanikem.

Já: A čím jste dnes?

M: Teď jsem manažerem prodejny. Ale jinak ve volném čase jako auta ne, ale dělám kola.

Já: A ještě, byla v dětství třeba nějaká traumatizující situace? Něco co by se Vás třeba dotklo?

M: Nene. Nic mě nenapadá.

Já: A ještě odskočím trochu stranou. Zdáli se Vám nějaké sny, které by byly propojené s tím, co cítíte?

M: Už od dětství jsem ve snech byl normální kluk, a když jsem si uvědomil, že je něco špatně, tak jsem spíš snil o tom, že se to změní a já budu ráno zdravý chlap. Ve snech jsem byl vždycky chlap a prožíval běžné věci.

Já: A jak Vám bylo v dívčí kůži?

M: Nejdřív jsem si jako vůbec neuvědomoval, že jsou nějaké rozdíly, protože vám to nedohází. Pořád sem to bral tak jako... no neřešil jsem to vyloženě. Až potom v tý pubertě, to bylo takový jako nepříjemný. Já nevím, já jsem do těch 12, 13 vypadal spíš

jako namakaný kluk, svalnatej, takže jsem to neřešil. Až potom když už to bylo patrný, tak to bylo nepříjemný.

Já: A kdy jste si to začal uvědomovat, že je něco jinak?

M: No asi až při tom jak jsem sportoval, při té cyklistice. Ono je tam taky spousta takových těch babochlapů, takže to bylo takový, že to až tak hrozný nebylo a na tom kole, když jsem jezdil, tak to nebylo až tak zřetelný. Takže když jsem jezdil na kole, tak to taky nebylo moc vidět, to bylo takové normální. Takže se mi to do nějaké doby vyhýbalo a pak v nějakých 16, 17 jsem toho nechal a potom byla taková ta opožděná puberta, tak to bylo jako zlý. No a v těch 18 jsem začal řešit nějakou tu přeměnu. Teď je dobré, že už se mohou léčit daleko dřív, ale tenkrát to bylo daný, že až od 18.

Já: Jaká byla Vaše očekávání?

M: No že se to prostě vyřeší, že to bude v pohodě.

Někdo panu H. volá.

M: No teď nevím, kde jsme skončili.

Já: U očekávání.

M: Tak tenkrát ani nebyl internet, nebyly tu žádné takové informace. Pro mě bylo směrodatný to, že se zbavím prsou a nebudu se muset jako...prostě takovej ten trapnej pocit, když někam jdete. Takže to bude jako osvobozující a fajn. Takže to byla má hlavní očekávání.

Já: A měl jste nějaké obavy?

M: Neměl. Na žádné komplikace jsem nemyslel, byl jsem šťastný, že to konečně budu já.

Já: A když nebyl ten internet, tak jak jste se o tom dozvěděl, že je taková možnost?

M: Tak tenkrát jsem si kupoval nějaký gay časopis, kde byly i nějaké zmínky tady o tom a pak nějakou knížku jsem četl.

Já: A měl jste podporu o rodiny?

M: Ne, já jsem v 15 odešel z domova, takže spíš... v 15 jsem odešel a pak jsem se seznámil...někdy od 18 jsem byl se starší partnerkou a tenkrát jsem poznal nějaké novináře, který o nás chtěli napsat článek, nebo tenkrát o lesbickém páru napsat článek. Takže s nima jsem se začal bavit, no a nakonec to dopadlo tak, že jsem se s tima novinářema začal víc bavit a ty mi dávali tu podporu. NO takže mi sháněly další informace. Dneska si to nedovedu představit. Já jsem vlastně první gynekologickou operaci absolvoval v nemocnici, kde tohle v životě nedělali. Takže já jsem byl jako první případ a bylo to o tom, že tam bydleli známí těch novinářů a řekli jsme si, že to bude blízko, že tam budou chodit. Takže se tam šlo objednat a oni vůbec nevěděli, co od nich chci. To bylo hodně zajímavý, ale tu podporu jsem měl.

Já: Aha.

M: Jo ještě jediný nepříjemný bylo, když jsem jezdil k doktorovi a oni tam po mě chtěli dva roky léčby, že budu jednou měsíčně teda jezdit za psychologem a když už jsem se tam pak dostal za sexuologem, který vám pak dá léky a hormony, ta tam přijela nějaká doktorka k Prahy a to už bylo nějaké sezení s matkou a otčímem. No a já už jsem to předtím oznámil matce, co to je, že tam semnou musí jet a prostě oni je tam chtějí vidět. A to bylo když už jsem v té roli žil nějaký ten pátek a ta doktorka řekla mé matce, se kterou jsem jakoby nevycházely už jako dlouhodobě, tak jí řekla, nebojte, vaše dcera se vám vrátí. Tak to bylo protě úplně... to jsem si myslel, že si ze mě dělá srandu. Já se pak úplně s mámou nehorázně pohádal... doktorka, která mě viděla poprvé v životě a prostě o tom případu nic neví a řekne něco takového. To bylo fakt hrozné.

Já: A jak to vzala máma?

M: No ona asi čekala, jak to veme okolí. Když sem potom přijel po operaci a když sem jí říkal, že lidi, co mě znaj, že řekli, že konečně vypadám normálně, tak to jako přijala.

Já: A co se týče fáze obšťování v roli, to pro vás nebyl asi žádný problém co?

M: Ne, to bylo naprosto v pohodě.

Já: A po té proměně, nastala nějaká změna? Nebo co se potom dělo? Naplnila se ta očekávání?

M: No naprosto se změnil v tom, že se nemusíte bát, že po vás někdo bude chtít doklady, že někdy někde vás někdo osloví... prostě takový ta běžný věci v běžném životě, které si neuvědomujete. Takže prostě i to jak ten člověk vystupuje. Všechno z vás najednou spadne. Když jste z něčeho nervózní, je to horší když s tím vy nic nemůžete udělat, když čekáte, že za vás rozhodne někdo jiný a to je prostě hrozně nepříjemný. A taková ta závislost na někom. To člověka prostě hrozně dusí. Když to vezmu zpětně, tak já jsem byl pořád permanentně naštvanej. Člověk se musí hlídat a nemůže s tím hned nic dělat. Je to věc, kterou vy neovlivníte a o to je to horší. Nemůžete to urychlit. A hlavně je to závislé na názoru někoho jiného.

Já: A okolí Vaše to přijalo?

H. Jojo. Já i v průběhu toho jsem získal ty známý, lidi který mě podporovali, takže to bylo úplně v pohodě. Až teď bylo vtipný u těch známých... to byla rodina s dětma, hrozně příjemný lidi a když jsme tam jezdili, ještě předtím než jsem šel na tu operaci, tak mě prostě třeba ta manželka šimrala ve vlasech a ten manžel to bral úplně v pohodě a pak najednou zlom a byl strašně naštvanej. Tak jsem se ptal, co se děje a on že už to nemám dělat. Začli mě brát jako chlapa a už bylo zle.

Já: Tak to je fajn, že už to i to okolí vnímalo.

M: Jo, bylo to fajn. Pak taková ta euforie, člověk se změnil i sám sebe bere jinak. Může začít žít normálně.

Já: A jak jste se bral najednou?

M: Jak jsem se bral? No nevím, jako že v pohodě, že jsem se nemusel hlídat. Prožil jsem si druhou pubertu a pak jsem se začal uklidňovat, ale trvalo to.

Já: Jak dlouho?

M: No takový čtyři roky to trvalo, než jsem se zklidnil. Tak si to asi musí každý projít.

Já: A během toho jste studoval nebo pracoval? Nebo ještě na tom kole jezdil?

M: Ne, na kole jsem skončil aktivně v těch 17, pak jsem ještě studoval a chodil jsem k tomu doktorovi. Léčbu jsem začal absolvovat až po dokončení školy.

Já: A to bylo v kolika?

M: To bylo v jednadvaceti. Tu léčbu aktivní. Takže to bylo takový... bylo to náročnější. Pak byl vtipný první školní sraz, ale oni to všichni věděli, tak jen si mě prohlíželi. No a potom jsem pracoval a domluvil jsem se se šéfem, že mě nechá rok odmarodit s tím, že mi bude platit všechno no a že až si to odmarodím, tak že tam skončím. Takže pak jsem začínal na novém místě s novým jménem.

Já: Takže to byl i takový zlom mezi tím dospíváním a dospělostí.

M: Jojo, dá se to tak říct.

Já: A co partnerský život? Zmiňoval jste pubertu, tak co pak?

M: S nikým jsem dlouho nechtěl žít a nakonec jsem, jak jsem to dlouho střídal, tak jsem měl kamarádku, kolegyni z práce, tak do mě... po operaci jsem teda chodil s holkama, dva roky jsem střídal hlavně holky. A potom jsme nějak šli, s kamarádkou jsem se nějak opil a ona mi k ránu sdělila, že je bisexuální a ptala se mě jestli bych to nechtěl někdy zkusit a ona už pak o mě věděla, protože jsme se bavili dobře a ona do mě nějak rejčila a jak jsem byl přiopilej, tak jsem to zkusil a teď já třeba nemám problém s tím, že nemám problém říct, že jsem buzík. I když úplně nejsem, ale nemám s tím problém a prostě pak záleží na tom jakej ten člověk je. Jak si s ním sednu. Měl jsem přítelkyni 4 roky a neustále jsme se scházeli a rozcházeli a bylo to něco strašného. Pak jsem potkal kluka, se kterým jsme se bavili, byl to přítel mého bývalého přítele a nakonec jsme spolu skončili a jsme spolu skoro 11 let.

Já: Tak to je pěkný.

M: No i když teď řešíme problémy, tak jo.

Já: Tak kde nejsou. Ale budu držet palce, ať se vyřeší.

M: Tam je asi problém, že on zestárnul normálně a já jsem možná dřív chytil tu druhou mízu, takže jsem spíš na to někam vyrazit a ne na usedlej život.

Já: A ještě s těma vztahama. Co otázka mateřství? Přemýšlel jste nad tím?

M: Předtím bych nemohl odnést dítě. To bych nemohl. Ale přemýšleli jsme, kdyby byla možnost osvojit nějaké dítě. Jako jo, určitě mi není cizí, že bych měl rodinu. Neosypu se u té představy, ale že bych si plánovitě našel holku, abychom mohli mít dítě, to ne.

Já: Takže vztahy k dětem jsou kladné?

M: No jasně.

Já: Můžu se zeptat, kolik vám je?

M: 40.

Já: Tak to vypadáte dobře.

M: (smích) To děkuju.

Já: A nějaká ta opora během celé té doby? Někdo, kdo s vámi byl od začátku?

M: Ne, já jsem to měl tak jako rozdělený na životní úseky, hodně dlouho semnou byli ti novináři a potom vlastně když už, protože jsme chodili s novinářema hrozně flánovat, tak když jsem se pak usadil, tolik jsem s nima nechodil a pak jsem se i seznámil s tou slečnou ženou. Takže vyloženě, že bych 15 nebo 16 let měl nějakého přítele, tak to ne.

Já: A teď je to s rodinou jak?

M: No s tou mámou je to lepší, já jsem ji pak řekl, že jsem tam za ní přivezl dvě nebo tři své přítelkyně a na každé se jí něco nelíbilo a pak jsem tam přijel s partnerem, se kterým mě několikrát viděla a pak nám na Silvestra volala a přála mě i partnerovi vše nejlepší do nového roku. Jeho má teda hodně ráda, to bych řekl, že ho vzala dobře a možná hůř vezme rozchod než to, že jsme se dali dohromady.

Já: A nějakou odbornou pomoc jste někdy potřeboval? Nebo navštěvoval jste nějaké skupiny? Komunity?

M: Jsou takhle skupiny. Jednou jsem byl s partnerem na skupině pro gaye, že je dost kluků, který podstoupějí a zůstanou na kluky, tak si tam říkali zážitky, aby věděli, že to není nic tak hrozného a jednou jsme šli na vánoční večírek, tak jsme tam tak seděli a říkali si, že si tam připadáme dost divně. Nebylo to úplně ono. Já nevím, jestli je to tím meziobdobím. Jako mají jiné nástroje, možnosti. Na tom člověku je to mnohem míň vidět, takže jsme si tam připadali prostě divně. A Asi i staře. Pak nás ještě trošku iritovalo, že si ty mladý berou hodně ty zahraniční jména, aby byli drsnější nebo nevím.. Je to takový divný.

Já: A je něco, co vám na dívčí roli vyhovovalo?

M: Asi ne, já jsem ji nikdy moc neuchopil, takže ne. Já jsem se do ní nikdy moc nevžil.

Já: Tak že byste si třeba užíval, že na holky se dává větší pozor nebo něco v tom smyslu.

M: Ne, to vůbec. Já jsem fakt vypadal jako malý kluk, takže...

Já: A je něco, co vám změna pohlaví dala nebo vzala?

M: Rozhodně mi dala možnost žít z mého pohledu normálně. A vzala mi možnost mít děti, ale ty bych stejně jakoby neměl, takže mi to v podstatě nic nevzalo. Jako samozřejmě, někdy si pokládám otázku, proč zrovna já, že jo. Ale na druhou stranu, když si to vezmu tak, jaký by ze mě byl člověk, kdybych to všechno měl jednoduchý, tak bych určitě nebyl takový, jaký jsem. Myslím, že bych byl hodně jinej.

Já: V čem jinej například?

M: No kdybych se narodil jako normální kluk, tak jsem možná nějaké lídr a měl bych možná pět šest dětí, o které bych se nestaral. Ale...no jak říkám, všim čím jsem si prošel, tak mě nějak utvářelo. Něco mi to dalo, posílilo mě to, něco to ve mně zanechalo...Myslím, že jsem na tom, když teda pominu, že jsem promarnil 5 let života, tak jsem na to spíš jako vydělal.

Já: A kdyste to měl absolvovat znova?

M: No kdyby mi bylo znova těch 18 a měl jsem to absolvovat znova, tak bych si určitě vybral jiné doktory a rychlejší cestu. Mě to trvalo pět let, než jsem tím všim prošel a dneska ta Hanka Fifková to je špička a nezdržuje to nějak extra.

Já: A třeba během těch pěti let jste toho nelitoval?

M: Ne, to asi ne. Akorát během těch pěti let jsem třeba přemýšlel o sebevraždě, kdy vám třeba řeknou, že musíte čekat a pak absolvovat ještě něco dalšího. Jo, že si řeknete, tak už jenom, prostě řeknou vám dva roky, tak vám zbývají dva měsíce a když už toho dosáhnete, tak vám řeknou, tak a teď už můžete jít k tomu sexuologovi, který vám řekne, že se budete vídat další rok. Takže to jsou takové věci, které jsou takové nepochopitelné. Nebo z mého pohledu. Je termín a ten by se měl splnit. Nebo chci toho dosáhnout. Ne to stále posouvat. To je spojené s tou závislostí na někom neb nečem, co o vás rozhoduje.

Já: To si nedovedu představit. I dva roky jsou hodně a ještě když se to pořád posouvá, aniž by vás na to někdo předem upozornil.

M: No nebylo konce. Bylo to trochu k zoufání.

Já: A dnes už je to kratší?

M: No úplně přesně nevím, ale myslím, že kolem těch dvou let. A mohou léčbu podstoupit i mnohem dřív. Stačí souhlas rodičů. Já jsem byl na jednu sezení a tam bylo i jedenáctileté dítě. Záleží na posouzení psychologa.

Já: A není těch 11 let brzy?

M: No když si vezmu sebe, tak já jsem v tom měl od nějakých šesti let jasno, nějaká kamarádka mi dokonce říkala, že až budu velkej, dojdu si do samošky koupit párek a oni mi ho přišijou... a bylo... Takže si nemyslím, že by někoho úplně zblbl internet nebo tak něco, ale mají to určitě jednodušší. Získání zkušeností a informací.

Já: A vaše okolí širší to ví? Říkáte to?

M: Ne, to ne. Jako tam, kde jsem byl předtím, to věděli, ale tam jsem byl dlouho. Ale nikdo nepřišel a nezeptal se.

Já: Dobře. To mi asi bude stačit. Moc děkuji.

M: Není za co. Ať se Vám to daří.

III. příloha – Přepis rozhovoru s respondentem A.

Já: Takže jen pro vaší informovanost, náš rozhovor nahrávám na diktafon a nahrávku následně přepíšu do počítače, abych ji mohla dát jako přílohu k mé diplomové práci. Poté ji ihned smažu a informace budou sloužit jen pro mou potřebu, nebudu je šířit dále. Pro větší anonymitu pozměním osobní údaje. Tak můžeme začít?

A: Ano.

Já: V kolika vás rodiče měli, sourozenci, kolik a jak jste od sebe?

A: Když mě matka porodila, bylo jí 25 let, otcovi 30 let. Mám staršího sourozence, bratra Tomáše, kterému je nyní 28 let. Jsme od sebe 5 let. Narodil jsem se v Praze ve Vinohradské nemocnici.

Já: Kde jste vyrůstal?

A: V Praze, kde žiji do teď.

Já: Co si tak pamatujete, jaké jste měl dětství?

A: Mé dětství bylo opravdu dobrodružné. Někdy bych ty časy teba i vrátil, ale bez té zkratky "F". Zažil jsem spoustu zážitků na táborech a nezapomenutelných chvil s kamarády. Našel jsem si opravdu nejlepší kamarádku, kterou jsem znal od jejích 7-8 let. Dnes jsme již zasnoubeni a v roce 2016 si řekneme ANO. Každý rok jsme jezdili za teplem k moři i s rodiči, někdy i dvakrát ročně. Rodiče pro mě dělali první poslední a jsem jim dnes za všechno moc vděčný. Jsem rád za to, jak mě vychovali a k čemu mě vedli.

Já: Jaké byly vztahy s matkou, otcem, jak jste byl vychovávaný?

A: Vztahy s rodiči jsem měl vždy na pohodu. Dalo by se říct, že jsem je měl někdy i na "háku", jak se říká. Ale od malinka jsem měl dle mého názoru lepší vztah s otcem, přece jen bral mě jako svou holčičku, kterou si vysnil, takže jsem měl od něho naprosto všechno a splnil, co mi na očích viděl. Ale nemůžu ani říct, že bych neměl dobrý vztah s matkou. Moji rodiče byli a jsou perfektní dodnes. U otce se chování změnilo až ve chvíli, kdy se dozvěděl, že z jeho holčičky bude chlapec. Bylo mi asi 16-17 let. To, že jsem jiný jsem věděl už od útlého dětství, ale dostal jsem to ze sebe až na střední škole ve 2. ročníku. S otcem jsme se pak nebavili cca 1 a půl roku. Nemohli jsme k sobě najít vůbec žádnou cestu. Pomohla nám k tomu má matka, která nám dělala psychologa. Obdivoval jsem jí v tomhle, že nás dokázala dát opět dohromady. Hodně se snažila otcovi situaci objasnit a jít na něho opravdu psychologicky.

Já: A vztahy s bratrem?

A: S ním jsem měl vztah skvělý. Bral mě vždy s sebou ven s jeho partou kluků, hráli jsme fotbal, basket, florbal, běhali jsme a jeho kamarádi byli dost naštvaní, že jsem byl lepší než oni. Brali mě jako rovnocenného, takže na mě byli i dost tvrdí. Nevadilo mi to, naopak jsem se cítil dobře.

Já: Jak byste se popsal jako dítě?

A: Od malička jsem byl dost živý a akční dítě. Měl jsem spoustu koníčků, takže na poletování po sídlišti jsem neměl moc času. Ale s kamarády jsem čas trávil. Závodně jsem hrál fotbal, který jsem dotáhl na profesionální úroveň. Skončil jsem ve Slávii za A tým a podíval jsem se i do reprezentačního týmu ČR. Jsem v tomhle na sebe pyšný a mrzí mě, že má kariéra musela skončit. Hrál jsem s mou sestřenicí Marií, která se tomu věnuje profesionálně dodnes a hraje 1. ligu v Německu. K tomu fotbalu jsem se od 4 let věnoval hře na housle. Skončil jsem, ale chodit na ZUŠ ze stejného důvodu jako to bylo u fotbalu.

Já: Co Vás bavilo? Co jste rád dělal a s kým? S čím jste si hrál?

A: Nejvíce mě bavilo sportovat a dělat hudbu. Nicméně, i když se ničemu nevěnuji profesionálně jako zálibu a koníček to mám stále. Sportuji každý den a chodím do posilovny, a když je mi třeba smutno nebo ouzko, vytáhnu housle a hraju si. Strašně mě to v tu chvíli uvolní, naladí a dodá potřebnou energii. Hrál jsem si dost se stavebnicemi, autíčky, legem, ale měl jsem i panenku. Když jsem si hrál například s panenkou, hrál jsem si na rodinu a hrál jsem matku, ale i otce - u hraní otce jsem se cítil lépe. Dokonce když jsem si hrál na školu, jsem hrál pana učitele. Taky mě bavilo si hrát na taxikáře. Měl jsem totiž k počítači volant s pedály.

Já: Co oblékání?

A: Dokud mě oblékala matka, tak jsem nosil oblečení výhradně holčičí. Otec ale se mnou nervy neměl. Matka vždy připravila věci, které jsem si měl vzít do školky, kam mě vodil otec, a když jsem přišel ze školky, měl jsem na sobě úplně jiné věci, než mi matka připravila. Čím jsem byl starší, chtěl jsem se podobat svému bratrovi a dost jsem mu ve všem záviděl. "Kradl" jsem mu oblečení ze skříně už na základní škole.

Já: Čím jste chtěl být?

A: Chtěl jsem se věnovat fotbalu a hře na housle. Bohužel situace, do které jsem se dostal, byla pro mě tak drsná, že jsem se všeho musel vzdát.

Já: Promítalo se Vaše „trápení“ do snů? Pokud ano, co se Vám například zdálo?

A: Někdy ano. Ale spíš se mi vždy zdálo, že mě někdo zabíjí. Jinak jsem měl občas i sny, kde jsem byl vždy jako muž - šťastný muž.

Já: Měl jste se komu svěřit nebo si jen tak si s někým popovídat o tom, co se ve Vás děje?

A: Ano měl. Ale bál jsem se komukoliv cokoliv sdělit. I své nejlepší kamarádce jsem to nikdy neřekl. Vzpomínám si ale, že jednoho dne jsem to sdělil své starší sestřence. Věděla to úplně jako první. Poté jsem to sdělil babičce, u které jsem se bál, protože je silně věřící a následně matce, se kterou jsme se dohodli, že to všem, především otcevi řekneme později. Byl to ale strašný pocit. Chvěl jsem se, klepal, byl nervózní. Přes slzy mi nešlo ani mluvit.

Já: Jaké byly Vaše partnerské (sexuální) vztahy v průběhu dospívání?

A: S mužem jsem nikdy nic neměl. Žádný sexuální styk a jsem za to velice rád. Nestrádám. Naopak mě to přesvědčilo o mém rozhodnutí a orientaci. Od základní školy se mi líbily slečny. Co se týče mých vztahů, nikdy jsem neměl problém si najít partnerku. Nutné podotknout, že všechny byly heterosexuální.

Já: Pamatujete si na nějakou traumatizující situaci, která Vás zasáhla?

A: V tuto chvíli mě zrovna nic nenapadá. Nejvíce mě ale asi zasáhla situace s mým otcem, kdy jsme na sebe byli opravdu zlí, až jsem ho uhodil. Slavili jsme v baru s rodinou, ale táta raději trávil čas na baru, kam se k němu přidala nějaká divná ženská. Představil mě jako svou dceru a ona mu nevěřila. Bylo mi líto, jak se chová k matce, že v tu chvíli na nás opravdu kašlal. Bylo mi jedno, jak se v tu chvíli chová ke mně, ale když jsem viděl smutek v očích matky, musel jsem zasáhnout. Po hádce otec odešel, protože jsem ho vyhodil. Možná jsem se zachoval hrubě, ale bránil jsem matku. Přišlo mi nevhodné, jak se otec zachoval.

Já: Kdy jste si začal uvědomovat, že je něco „jinak“? V čem se to projevovalo?

A: Člověk si to uvědomí od malička, ale zapomene to, pak se to projeví třeba okolo 12 let. Holky se chlubily, že už mají menstruaci a rostou jim prsa. Tohle pro mě bylo zděšení! Také mi strašně vadilo se oblékat do plavek. Dokud jsem mohl, lítal jsem nahoře bez.

Já: Jak Vám bylo v dívčí kůži? Jak jste se cítil?

A: Tohle nejde popsat, jedním slovem řečeno - odporně. Jako dívka jsem se necítil nikdy.

Já: Jak a kdy došlo k rozhodnutí o změně pohlaví? Co předcházelo?

A: Tohle vím přesně, byl rok 2009, byli jsme u moře s rodiči. Tam už jsem to psychicky nevydržel a matce své pocity prozradil. Byla mi opravdu oporou. Hned sdělila, že jsem její milované dítě a udělá pro mě naprosto cokoliv. Nechtěla, abych si kazil zbytek

dovolené a slíbila, že začneme vše řešit, jakmile se vrátíme. Její poslední věta mě zahřála u srdce. "Vždycky jsem chtěla mít dva kluky, tak se mi to splnilo".

Já: A jaká byla reakce okolí na Vaše rozhodnutí?

A: Až na mého otce to všichni vzali v pohodě. Dokonce můj děda řekl: "Vy jste to jako dřív nepoznali?" Podle něho to bylo jasné už od malička. Strašně mi pomohlo, jak to každý vzal velice dobře, ale trápilo mě, že člověk, kterého jsem nejvíce miloval, mě v tu chvíli naprosto zavrhl. Otec nedává své city najevo, neumí to, ale vím, že mě miloval a miluje. Hlt jsme si v jednu dobu nebyli blízcí. Jakmile ale zjistil, že jsem to opravdu já, ten, který jsem měl být, viděl před očima, jak se měním, jak jsem šťastný, byl i on a náš vztah byl perfektní, lepší než kdy před tím.

Já: Jaká byla Vaše očekávání – jak to bude po změně pohlaví vypadat?

A: Nejvíce jsem se bál, jak budou zákroky vypadat po všech operacích. Netušil jsem, jak se tato duševní choroba jmenuje, takže bylo těžké něco na internetu vůbec najít.

Já: Měl jste nějaké obavy?

A: Ano, z operací. Bál jsem se. Všechny operace proběhly v pořádku, hysterektomie, kolpektomie, faloplastika. Jediná mastektomie měla komplikace. Měl jsem cca jedničky, takže na hrudi jsem neměl mít ani jizvičku, ale bohužel mě plastické zřídili 4x. 5. operaci jsem už nechal v ruce soukromého plastika, který tu neplechu napravil. Sám řekl, abych je žaloval, že se na mě vyřádili a nechápal, jak to někdo mohl doslova zvorat. Dokonce mi sdělil, že se dají na jizvy transplantovat chlupy.

Já: Změna samotná, jak dlouho celý proces trval? A jak jste to zvládal?

A: Proces trval od roku 2009 skoro doteď. Musel jsem projít spousty vyšetření a docházet k sexuoložce Hance Fíkové. Dala mi doporučení na vyšetření u p. Weisse a na endokrinologii. Poté jsem mohl projít hormonální terapií. Po 10-ti měsících jsem mohl před komisi, která mi operace schválila. Poté už jsem se s radostí objednal na potřebné operace, abych mohl mít i změněné doklady atd. Následovala operace hysterektomie, poté mastektomie, jak jsem již zmínil. To bylo to komplikované. Potom jsem šel na kolpektomii a faloplastiku. Po faloplastice jsem cca rok docházel na rehabilitaci a elektrostimulaci, následně pak operace dodělání varlat a žaludu.

Já: Jaké bylo období obšťávání v roli?

A: Nijak komplikované. Užíval jsem si to. Nebyl to pro mě vůbec žádný problém. Spíš jen po hlasové stránce. Před hormony jsem neměl tak hrubý hlas. Takže hlas vždy prozradil mou identitu. Po změně hlasu jsem se cítil lépe a svůj.

Já: Jaký nastal život po proměně?

A: Ačkoliv mám velkou jizvu na zádech, tak je to perfektní. Můžu dělat spoustu věcí, které jsem dělat nemohl, protože jsem se omezoval ve všem. Miluji vodu, takže chodit bez trika byl můj sen.

Já: Jak se změnil Váš vztah k sobě samému?

A: Přítelkyně mě naučila vážit si sám sebe, mít se rád. Naučila mě, abych si věřil a šel vždy za tím, co chci. Trápil jsem se tím, že mé jizvy jsou odporné, ale díky mé přítelkyni jsem vše hodil za hlavu, neřeším to, cítím se dobře a jsem šťastný. A jestli se na mě někdo někdy divně podívá na jizvu na zádech. Je to jeho problém. Spíš jsem to vždycky měl sám v sobě, že na mě každý kouká. Teď už to vůbec neřeším. Není se za co stydět. Nikoho už totiž nenapadne, že jsem byl v minulosti v jiném těle.

Já: Jak jste se jmenoval a podle čeho jste si vybral jméno stávající?

A: Jmenoval jsem se Dominika. Jméno mi vybral bratr. Jeho první láska ve školce se jmenovala tak. Nastávající jméno mi vybrala matka. Chtěla tam zanechat nějaká písmena z předešlého jména a tak vznikl Adam. Jméno se mi líbí, a musím říct, že i ke mně sedí.

Já: Nastaly změny v osobním životě? V partnerských vztazích? V práci?

A: Jestli nějaké změny nastaly tak jediné k lepšímu. Můj osobní život je naplněn. Mám partnerku/snoubenku, kterou si budu příští rok brát a plánujeme rodinu. V práci to o mě nikdo neví, jen můj šéf, který změnou teprve prochází. Práce mě baví a jsem v ní spokojen. Je tu totiž možnost kariéerního růstu, za kterým si rozhodně jdu. Chci mít jednou hodně peněz, abych mohl uživit rodinu a dopřát jí všechno na světě a abych jednou mohl vrátit všechno rodičům, co kdy pro mě udělali, až to budou potřebovat oni sami.

Já: Jak jste vnímal reakce okolí?

A: Velice dobře. Tohle byla procházka růžovou zahradou. Ale samozřejmě vždycky se najdou nějakí blbci, kteří mají hloupé řeči, to ale byli pro mě cizí lidi, kteří sami se sebou měli nebo mají problémy a tak si to musí na někom vylít.

Já: Naplnila se Vaše očekávání nebo obavy?

A: Všechno je přesně tak jak jsem si vždycky vysnil.

Já: Co otázka mateřství, přemýšlel jste nad ní?

A: Ano. Strašně se tímhle trápím, že nemůžu mít své vlastní děti. Ale mám úžasnou přítelkyni, která mi ve všem byla oporou, a vím, že jednou budeme mít děti a je jedno, že

budou s umělého oplodnění. Nikdy si to nebudu připouštět. Těším se, až budu otec a snad to bude do dvou let.

Já: Je někdo, kdo byl Vaší opora po celou dobu?

A: Rozhodně matka, ode mě má jedničku s hvězdičkou, ale i rodina mi byla oporou, dokonce pak i otec, se kterým to chtělo čas. S přítelkyní jsem dva roky, prošla se mnou nejtěžší operace a starala se o mě, když jsem se nemohl hýbat. Byla se mnou 5-6 hodin na operačním sále a viděla, jak do mě řezají. Strašně jí obdivuji a jsem jí moc vděčný i jí patří opravdu velké dík!

Já: Je něco, co Vás zaskočilo – mile či nemile?

A: Zaskočilo mě, kolik lidí se stejným problémem je. Když jsem sproměnou začal, domníval jsem se, že jsem na světě jediný.

Já: Co Vám změna pohlaví dala a co vzala?

A: Dala mi určitě sílu, spokojenost a dala mi to nejvíc na světě, protože jinak bych neměl svou přítelkyni, kterou miluji celým svým srdcem. Změna mi vzala mé sny fotbal a housle. Ale především mi vzala mít své vlastní děti a snažím se s tím vyrovnávat. Tohle ale přijde asi až v den, kdy bude přítelkyně těhotná a moc se na to těším.

Já: Měl jste za celou tu dobu nějaké psychické problémy?

A: Ano měl, a bylo jich opravdu spoustu. Někdy jsem měl pocit, že se životem skončím a málem se mi to i podařilo. Nyní jsem rád, že ten život mám. Lidé mají horší problémy a nemoce, které ani vyléčit nejdou. Můj problém řešit šel, byť jsem do sebe musel nechat řezat, ale rány se zahojí vždycky.

Já: Rozhodl byste se pro tento krok znovu, kdybyste věděli, do čeho jdete?

A: O tomhle kroku by člověk mohl horoviř dlouho a do úplných detailů. Člověk by se až divil, co všechno a čím si musíme projít. Cesta byla dlouhá, někdy až unavující. Nepřemýšlím nad tím, zda bych do toho šel znovu. Jednou jsem tím prošel a podruhé mě to snad už nikdy nepotká. Protože kdybych se měl narodit znovu, přál bych si, abych se narodil v těle, ve kterém bych se cítil dobře a svůj.

Já: Moc Vám děkuji, to bude pro zatím asi všechno.

A: Dobře. Kdybyste ještě něco potřebovala, určitě se ozvěte.

IV. příloha – Přepis rozhovoru s respondentem J.

Já: Takže, jen abys věděl, je to pro moje potřeby pro diplomku. Nikde to nebudu šířit, nikde nic. Nahrávám to, jen abys věděl, pak budu dělat přepisy rozhovorů a nahrávku pak smažu. Pro větší anonymitu změni osobní údaje. Mám pro tebe připraveno několik otázek. Téma je ještě jednou subjektivní reflexe změny pohlaví. Takže můžeme začít?

J: Jojo.

Já: Tak kdybys mi mohl říct, kolik bylo rodičům, když ses narodil? Jestli máš nějaké sourozence a jak to vlastně bylo?

J: No, takže mým rodičům když mě zplodili, zplodili, tak bylo asi 27, no protože mě zplodili 12. dubna a narodil jsem se 24.1. No měl jsem se narodit 3. 1., ale tři týdny jsem se nechal přenášet. Porod byl docela komplikovaný, protože byl koncem pánevním a při tom se mi tam někde natrhl sval levé ruky, takže jsem pak musel chodit na nějaké jakosi cvičení. No prostě ten úvod do života byl tak nějak celkově náročnější. Takže bratr byl v té době pěti-leté a byl vychováván u prarodičů, protože mamka byla předtím poprvé vdaná a babička samozřejmě patřila k těm, která si myslela, že to bude umět lépe a cosi kdesi, takže se tam nakonec stalo, že brácha byl tedy u nich. Pak jsem byl já, takže já jsem byl vychováván de facto jako jedináček do pěti let. Po bráchovi mi bylo, jakože smutno, bylo to takové zvláštní, věděl jsem, že někde je a není se mnou a tak. No a pak se narodila, když mě bylo 5 let, tak se narodila sestra. Takže jsme byli tak jako na pětiletky.

Já: Aha. A pak to bylo jak?

J: Takže tak, na tu jsem se těšil, jako že se má narodit, staral jsem se o ní. Takže nějaké žárlení nebo tak, to mezi námi absolutně nebylo.

Já: A s bráchou ses vídal jak často?

J: No jako že jsme jeli na návštěvu, jakože k prarodičům, tam se jezdívalo docela často, protože k těm maminkám maminek se jezdívá častěji. Tak jsme tam jezdili třeba...nejméně jednou za 14 dnů. Takže to jsem se s ním viděl, to jsme si jako tak hráli, ale to už mu bylo třeba 10, pak 12, to už byl někde jinde. Pak byl u nás, když chodil na gympl, tak přišel k nám do města, bydlel u nás, ale to moc nefungovalo, protože to byl puberták že, no a máma měla určité představy jako o přesnosti příchodů a tak. No a ono to tak úplně nebylo, přišel třeba o 10 minut pozdě, tak bylo zle. To já třeba už od malička jako že jsem se ten den toulal. Jsem si vždycky hrál, že jsem někdo jiný a někde jinde bydlím. Že bydlím třeba u nějaké tety jsem si představoval, na nějakém statku. Já už ve

školce jsem si vymyslel, že dneska můžu jít sám domů, no a šel jsem si jako že tak po svém. To mi bylo takových pět, šest...

Já: Fakt jo?

J: No a ve škole to pokrčovalo furt takhle, jako že jsem... Asi 3 hodiny mi to průměrně trvalo než sem se... když jsem šel ze školy jako by rovnou, tak jsem měl vždycky pocit, jako bych byl o něco ochuzen, jako že mi někdo něco vzal. Musel jsem si to udělat vždycky podle sebe.

Já: A čím si to vysvětluješ?

J: No protože jsem byla si nejradyji sám se sebou a se svýma představama, protože, tam se mohlo odehrávat přesně to, co jsem chtěl.

Já: A jaký jsi měl dětství, když by si to měl shrnout? Byl jsi spokojený dítě? Jaká byla výchova? Jak to u vás bylo?

J: No já bych neřekl, že tam byl nějaký přešvih citu a třeba, že my jsme nikdy nebyli na dovolené s rodičema, jo? Takové to bylo... nijaké.

Já: A co rodiče dělali?

J: Matka byla učitelka na prvním stupni základní školy a táta pracoval v té době jako sanitář, ošetřovatel v nemocnici, protože on z politických důvodů nemohl dělat nic moc lepšího. Takže PhDr. Sanitář. No ale zas to měl přes silnici tu práci a je tam velká zahrada u nemocnice, tak my jsme tam se ségrou trávili hodně času. Chodili jsme si tam hrát, tak to bylo jako že fajn.

Já: Jaké byly vztahy s mámou a tátou?

J: No k tátovi jsem měl možná takovou trochu větší důvěru, v tom že sem si s ním začal hrát takovou hru, jako že jsme dva bráchové. To mi byli asi čtyři. Že jsme bráchové a že se před ním nemůžu jako převlíkat, protože mám nějaký, něco, jsem si vymýšlel... Takže jsem se za takovou skříňkou převlíkal, než jsme šli ven a teď jsem vymýšlel jména. Myslím, že on byl Tomáš a já myslím Martin. Jo, to bylo. Ale pak jsem toho jako začal litovat, protože jsem měl pocit, že to není úplně tak pochopeno a jestli jsem se jako moc nedal všanc. Takže pak jsem se jako že stáhl a po čase jsme na to téma narazili s babičkou, to byla tátova máma, taková osvícená, moudrá, pořád je, žije. No a tam mi říkala, že si pamatuj, že kdysi když byla holka, tak že bylo v novinách, že ze Zdeňky Koubkové se stal Zdeněk Koubek. A to mi dalo jako že takovou naději, jako že se s tím dá něco dělat. Věděl jsem, jako že musím vydržet do té dospělosti.

Já: Jak by ses popsal jako dítě?

J: Byl jsem spíše smutné, samotářské dítě. Žil jsem hodně v představách.

Já: Čím jsi chtěl být?

J: Kosmonautem nebo spisovatelem.

Já: A kdy jsi začal uvědomovat, že je něco jinak?

J: No já si to tak řadím k těm čtyřem letům, no... protože to už jsem jako cítil něco jako... to jsme byli na návštěvě u příbuzných v Praze a to už jsem cítil k té manželce toho strejdy jako takovou náklonost, jako že i takové erotické pocity to mělo... a chtěl jsem jako vždycky být kluk. Nebo že, to mi byli asi tak čtyři a šly jsme s tátou přes Karlův most a on, že mě vyfotí. A já jsem měl takovou pletenou čepici, tak jsem ji stahoval přes uši tak, aby fakt nebylo vidět náušnice jo? A pořád jsem měl takovou tendenci klopit oči, aby mi nebylo vidět do obličeje. Možná taková sevřenost.

Já: Zdáli se ti nějaké sny, které by byly ovlivněné tvými pocity?

J: Párkrát asi ano, ale to už je dávno. Žádný si konkrétně nevybavuji, spíše jen takový pocit bezpohlavnosti.

Já: A s tím tátou sis o tom povídal? Nebo řekl jsi to někomu? Kdy si sebral nějakou takovou tu odvalu se o to podělit?

J: S tou babičkou.

Já: A to ti mohlo být kolik?

J: Asi tak kolem devíti. Ta mi koupila knížku, Studna osamění a tam byl takový příběh o ženě, ale ona měla takové rysy dost mužské jako jo... Nepřišlo mi, že by to bylo jako takové, jako u lesby. Protože já jsem si pak říkal, já asi je to semnou tak, že jsem jako holka na holky. Ale teď mi to tak ale nešlo, protože ta holka chtěla taky holku. A dotýkat se podle toho a chovat se to nešlo. Tak jsem si říkal, tak jak to všechno... A pak se mi zase vybavilo, že to bude asi takhle, ale nechápal jsem to moc. Vždycky jsem to od sebe odehnal, protože jsem věděl, že je to dost velké problém na řešení, tak se mi do toho moc nechtělo a až sem byl tady v Praze, tak jsem měl přítelkyni a to bylo jasné, že nebylo to semnou všechno v pořádku. Tak jsem se objednal k doktorce Fifkové, byl jsem u ní jako na psychologickém vyšetření i u doktora Weisse a pak už to jako běželo... Ta triáda jak se dělá.

Já: A když se ještě vrátím k tomu dospívání? Jaké jsi měl vztahy? S kým ses bavil? I když jsi říkal, že jsi byl teda sám, ale jaké to bylo třeba ve škole? S kým si se bavil? Popřípadě jaké byly partnerské vztahy?

J: Ve škole... No to jsem byl většinou zamilovaný do nějaké spolužačky, takže to jsme se jako tak kamarádily a potom, když jsme byly, jako že straší na tom druhém stupni, tak už třeba ta spolužačka už mi začla vykládat o nějakém klukovi, že se jí líbí. Tak to jsem pak nespál, to bylo strašné. No takže to bylo spíš jako tak a i sem to tak jako neměl, že sem si hrál jenom s autíčkama prostě, já jsem si hrál se vším a i s panenkami, protože ty panenky to byly lidé, kluci vždycky a já jsem díky ni prožíval něco, co nemůžu prožít. Když budu kolem sebe kroužit autíčkem, tak to si připadám jak debil spíš... to spíš něco posadit do toho auta, aby to mělo nějaký příběh. Technická stránka těch předmětů mě moc nezajímá.

Já: A ty vztahy? Měl jsi potřebu experimentovat? Vyzkoušet si vztah s klukem nebo tak?

J: Ne, ne to s tím klukem, to bylo taky takový... Měl jsem pár vztahů, kdy sme spolu chodili a pak jako že za ruku a teď mi to bylo tak nepohodlné, protože mi ta ruka přišla taková... no prostě nepohodlné a přišlo mi to, jako že to už nemá být. Jako dokud jsme si s těmi kamarády někam chodili a bavili jsme se, ne jako někde po hospodách, protože to byla třeba ještě ta základka ten druhý stupeň, tak to bylo fajn. To se mi i líbilo, protože jsem se dozvídal takové věci, které bych třeba já chtěl vědět a vzhledem k tomu, že mě brali jako holku, tak jsem se k tomu moc nedostal. To jsem se u těch kluků mohl dozvědět a to se mi líbilo. Ale pak když sme šli třeba do kina a pak mě bral za ruku. Nebo někde chtěl nějaké líbání, tak to mi bylo fakt jako nepříjemné. Mě ti kluci vždycky tak zvláště smrděli. No nevím no...

Já: A ještě když se vrátím, tys mi utekl... říkal jsi, že s tátou to byl takový důvěrnější vztah a co s mámou?

J: No z mámy jsem měl větší vítr, takže tam jsem nic takového neříkal. Máma mi pak začla brát, jsem přes inzeráty začal, jakože hledat nějakou přítelkyni nebo tak, tak mi máma ty dopisy vždycky ztopila a pak to vykládala tátovi, jakože co se jako děje. A pak mě kvůli tomu jako že i zesměšňovala, že jsem jako stejně nějak na holčičky nebo co...

Já: jako když ses jí svěřil, jak to máš?

J: To ona zjistila z těch dopisů.

Já: Jo takhle...

J: Protože já jsem se jí nesvěřoval, protože to jsem věděl, že nemá cenu.

Já: A s tím tátou potom nějak později...ty jsi říkal, že v těch 9 sis povídal s tou babičkou a s tím tat'kou, jak jsi ho bral jako toho staršího bráchu, byla pak možnost si s ním o tom v průběhu toho dospívání popovídat?

J: Pak už ne. Já jsem ho pak vnímal jako takového, jako když je někdo sice v něčem jako hodný, nebo má pochopení, ale je slabý na to, cokoli s tím udělat. Takže jsem to neviděl perspektivní. A to že jsem ho bral, že jsme bráchové, on ten starší, já ten mladší, tak to bylo opravdu jen v dětství, to pak postupně bylo pryč a pak se to i trošku změnilo, když byla ségra. To už bylo zas trochu takové, že jiné. Mě jako hodně naplňovala ta sestra.

Já: Takže s tou si trávil čas?

J: Jo hodně. To bylo taky pro rodiče pohodlné, takže jsem s ní hodně času jako že byl. A ona mě nechávala taky se realizovat, že jsme si hráli, že jsem si vymyslel, brácha poslouchal kapelu ACDC a já jsem vzal od těch dvou protagonistů křestný jména jako Ronald a Malcolm a teď myslím, že ségra byla Ronald já Malcolm a teď jsme si hráli na školu. Jo a teďka my jsme byli ti dva, taky bráchové. Takže jsem ze ségra taky udělal to, co jsem vlastně potřeboval, protože u těch kluků jsem cítil tu takovou tu nedostatečnost.

Já: A měl jsi někoho, s kým by jsi to mohl během toho dospívání opravdu sdílet? Jak jsi říkal, tak to nebylo asi úplně lehký, že ses třeba dozvěděl pár informací od té babičky, ale měl jsi někoho, s kým by ses o to mohl podělit a nebýt v tom tak sám?

J: Nene. To se jako moc nedalo. To až pak, když jsem začal, třeba od těch 17, 18 let, tak pak už v těch vztazích, ale když jsem s tím přišel, tak samozřejmě byl konec, že jo. Protože...

Já: A jak ti bylo v dívčí kůži? Jaké to pro tebe bylo?

J: Se člověk cítí furt jak nahý a jako kdyby to tělo úplně moc neovládal. No takové oblečení... Já jsem měl dovoleno jednou týdně kalhoty, takže jsem si to nechával na pátek, na konec týdne. Ale jinak pak ve třídě, to jsem pak o přestávkách ani moc nechodil. Ani pokud jsem nemusel na záchod, to jsem i vždycky hodně dlouho vydržel, protože abych se v tom nemusel prezentovat. To jsem takhle měl... Třeba babička hodně pletla bráchovi nějaký svetr a já jsem chtěl stejný, no a ona ho udělala jako stejný, ale už třeba delší, aby to bylo k těm kamaším jo... no kamaše, to taky byla strašná věc, to úplně si člověk připadá jak nahý, no tak pak když jsme viděl nějaké pohádky v televizi, tak jsem si říkal, že ty princové ale mají taky něco takového, tak jsem řekl, že to budu mít jako tak... snažil jsem se to nějak vstříbat, aby mi v tom bylo líp...

Pak jsme si ještě hrávaly se sestřenicí, tak bylo o dva roky starší, a když jsme bývali u ní na návštěvu, tak jsme s bratrancem, ten byl stejně starý jako já, ona byla Zagorová a my jsme byli její jako osobní strážci. Tak to já jsem se tam bral třeba tužku na oči a dělal jsem si knír, strašně rád jsem se oblíkal jako že jsem arab, to bylo moje oblíbené.

Ještě třeba karneval, to byla pro mě příležitost oblíknout se jako někdo takový, jako kluk, a ne... přinesli z půjčovny dvoje šaty, jako že já budu princezna Růženka a sestra bude princezna fialka. Tak to jsem se šel hned po nějaké té promenádě převlíkat, to bylo strašné.

Já: A to ti do toho povídala máma, co nosit a co ne?

J: Jojo. Ale nevím, jestli to máma necítila a tím pádem se to snažila omezit a korigovat.

Já: No a kdy a jak došlo k rozhodnutí o té změně? Co tomu předcházelo?

J: Předcházelo tomu to, že už to nebylo vůbec únosné, že už to vlastně jsem žil jen v nějakých představách. No, a když jsem se pak tady poznal s jednou holkou, tak v ní jsem měl tu podporu. Opravdu po pár týdnech, co jsme spolu byli, věděla, že mě něco trápí, přitom ona byla holka na holky, ale pak jsme spolu byli ještě, no byli jsme spolu přes pět let.

Já: Jako partneri?

J: Jojo. Já jsem trošku nervózní, aby nepřišel syn a dcera mé přítelkyně, protože oni nic neví, což je pro mě taky takové žití jako že ve lži, ale na druhou stranu co je jim po tom. No ale svět je malý, takže je nasnadě, že se to odněkud dozví. No je to na celý život tohle, proto mám tendence to lidem sdělit ne zase hned, ale přijde mi to fér, když si můžeme

více porozumět. Takže od té přítelkyně jsem měl takovou tu podporu, jako i u její mámy a rodiny víc, než na straně mé rodiny. To jsem teda měl u té babičky, měl jsem u ségry...

Já: Jako po tom, co už jsi to prezentoval?

J: Jo, když jsem o tom začal mluvit, že to budu řešit. Brácha mi tenkrát říkal, no aby kolem toho nebylo hlavně nějaké velké haló, protože to by mamka těžce nesla. A brácha byl taky taková konzerva, takže ten to taky tak trošku, ale musel mě mít hodně rád, protože k tomu přistupoval na jeho poměry velmi velmi dobře. Já o něm mluvím v minulém čase, protože když mu bylo 32 let, tak zemřel. To mě bylo 27.

Já: To je mi líto.

J: No už je to tak. A teď mi chybí, protože je hodně věcí, o kterých bych se s ním chtěl bavit, no... No takže jsem pak zvolil takovou taktiku, ne z očí do očí, protože to může být tak jako hodně fakt na city a člověk se nemusí ovládnout na obou stranách, takže jsem každému napsal dopis tak, jak jsem to cítil pro toho každého, aby to měl opravdu na míru, na sebe. Pak jsem to rozeslal a pak už jsme se o tom začli víc bavit. No pak mamka mi říkala, ať se svléknu do naha, podívám se do zrcadla a podle toho se začnu chovat.

Já: A to ti bylo kolik?

J: 23. A já jsem říkal, že to nemůžu takhle udělat, že bych se možná i pozvracel, že mi z toho nebylo vůbec dobře. Táta pak byl taky takový, no počkej, počkej, to pak ale nebudeš moc chodit do sauny, jako kdybich si do té doby saunu užíval... tak jsem říkal, tatí tomu vůbec nerozumíš. Ale když táta studoval na teologické fakultě tady v Praze, tak tam je doktor Skublík, který se touto problematikou zabývá i v rámci církevního práva a možných úprav, tak to se tátovi hodilo mu říct, že má jako dítě takové a tím se i taky trochu zviditelnit a pobavit se s ním na to téma, takže byl jsem pak u něj na takové schůzce kvůli vyplnění dotazníku. On vydal i knížku na téma transsexualismu. Protože jeho zase zajímalo, jestli když jsem se někdy modlil, protože jsme jako věřící, ale ne jako fanatik, tak jak jsem se modlil, proč jako za co. No a já jsem se modlil pro to, abych už mohl být kluk. Ne proto nebo že ať mě ty myšlenky opustí a jsem jako žena se vším všudy a vdám se. To ne, to mě nenapadalo. To už bylo v době, kdy se na mě pracovalo, to jsem ještě nebral hormony, ale už jsem vypadal jako mladý kluk.

Já: A v kolika jsi začal hormonální léčbu?

J: No asi těch 24.

Já: A to jsi byl ještě s tou Luckou?

J: Jo.

Já: A ještě se zeptám, když jsi byl třeba s tou Luckou, uvažoval jsi, že to třeba tak necháš?

J: Ne, to vůbec. Já jsem ještě měl před Luckou nějakou Lenku a to jsme se o tom taky bavily, byl jsem domluvený, že půjdu k Weissovi, tenkrát vyšlo najevo, že ano, že se

s největší pravděpodobností jedná o tento problém a ptal jsem se jí, jako že jak se měla a čekal jsem, kdy se ona zeptá mě. A ona nic, mě to tenkrát tak zklamalo, protože to pro mě bylo tak důležité, tak zásadní a ona žádný zájem. Tak jí říkám, to se ani nezeptáš a ona, jo vlastně, tys byl tam. Sám jsem se na to nějak necítil, asi jsem potřeboval tu podporu. Pak jsme se nějak rozešly to husté, protože mi říkala, ty jsi kráva, ne vůl ale kráva. Tak jsem si říkal, co ti lidi dokážou, když se člověk zdůvěří... Pak Lucka, s ní to bylo dobrý. To jsme chodily i k vodě, ona se ráda opaluje, já taky, takže jsme musely vymýšlet, kudy kam aby tam nikdo nebyl, abychom měly to soukromí. Tak to bylo pěkné období, to jsme neměly žádné závazky, byly jsme mladí. No a po jejím boku jsem podstoupil i operaci. No a jak se to pak všechno ustálilo a tím, že ona byla na ty holky, tak pak už začla pokukovat kolem a už to začlo být takové... což mě hrozně mrzelo, protože já jsem ji bral fakt jako člověka pro život. Nicméně jsme pořád v kontaktu.

Já: Kubo a jaký jsi měl očekávání, jak to bude vypadat poté změně?

J: Prvotně to, že když se podívám někde do výlohy nebo tak, tak že tam uvidím, to co tam vidět chci, takže takhle. Soužití jakoby sám se sebou, že jakoby nebudu budít, teďka to bude znít divně, ale budít pozornost zevnějškem. Protože předtím, když jsem potřeboval na záchod a vypadal jsem trošku tak a trošku tak, no a ať už jsem šel na tyhle toalety nebo tamty, ty chlapi to tolika neřeší, protože si tolik nevšímají toho vzhledu.

Já: Myslíš během těch 3 let té hormonální změny? 3 roky jsou tam ne?

J: Je rok. Rok je neutrální období a rok jsou hormony, ale jsou 3 roky dohromady. Nejdříve se chodí na ty konzultace a atak, pak ta neutrální fáze, ten coming out de facto, no a pak může nastat, člověk musí dokázat, že má na to žít v té roli no a pak jsou ty hormony. Takže to bylo v té době ani ryba, ani rak. Takže na těch dámských toaletách – já tady jsme špatně, no takové zvláštní to bylo.

Já: Takže nějaké to splnutí s tím, jak to opravdu chceš?

J: Mít jako i takový klid, neřešit takové kraviny.

Já: A měl jsi z něčeho obavy?

J: Když mě vezli na sál, tak jsem si říkal, co když jsem se nerozhodl správně, co když je všechno jinak a je to de facto nezvratné.

Já: A pak ta změna samotná? Když dokazuješ, že v té roli umíš žít, tak to bylo jaký?

J: Víš, co mě nebaví? 6e ten gender, jako to pohlaví mez ušima, tak že vlastně je ode mě někdy takové očekávání, že bych to měl, protože přece... tak to mě jako nebaví. Tak někdy i přemýšlím, co je vlastně to pohlaví, ten muž a žena. Já vím, že většina třeba jako chlapů řídí auto, já když jsem udělal řidičák, tak jsem byl rád, že už to mám za sebou a že už nemusím řídit auto. Nevím, jestli s tím nebylo spojeno to, že nás v té autoškole měl ten učitel tendence nás osahávat.

Já: A to jsi dělal ještě jako holka?

J: Jo. A to bylo, jako že na kolínko, přitom táta tam dělal přednášky ze zdravotní, takže se znaly a no prostě humus... Takže to řízení, mi říkal švagr, proč neřídím, když je to takové mužské. Tak říkám, že některé ženské jezdí taky rády. Není to o tom, že by se to mělo přece dělat ne?

Já: Kubo a teď mě tak napadlo, bylo něco, co ti na té ženské roli vyhovovalo? Nebo něco s čím by ses dokázal ztotožnit?

J: Jako na té roli?

Já: No spíš během toho dospívání, když jsi byl v kůži holky, tak jestli bylo něco, co ti vyhovovalo?

J: Jo možná taková ta tendence větší péče d toho okolí, tak to je příjemné. Ale zase pokud si tu péči můžeš korigovat, ne že ji musíš bezpodmínečně přijímat. Protože se to tak dělá, zase! Mě ten gender obecně dost zajímá a některé věci jsou i dost mylně posuzovány. Já jsem třeba, když jsem vychovával s manželkou syna, tak jsem mu říkal, že nemusí umět všechno, ale musí si umět rady. A když já něco neumím, tak si musím umět poradit, třeba se obrátit na někoho, kdo si rady ví.

Já: A ta změna jako taková, proběhlo to v pořádku? Ze zdravotního hlediska?

J: Jo, akorát taková malá komplikace, že tady ta pravá strana prsa, trochu krvácel, takže to museli revidovat, ale jinak vše v pohodě.

Já: A ty jsi předtím pracovat nebo studovat?

J: Pracoval, tam kde teď, pořád stejně u městské policie.

Já: A tam to bylo jak? Jak jsi jim to řekl a jaké byly reakce?

J: No tam bylo strašné haló. Protože tam bylo zase o čem mluvit, tak to bylo takové zajímavé. Já jsem pak nějakou dobu nechodil do práce, protože jsem nemohl, byl jsem na neschopence před tou operací a pak už jsem přišel po nějaké době a měl jsem kolegu, který byl fajn. V něm jsem měl taky takovou oporu, vesměs to u těch lidí bylo takové jako dobré. Bylo pár lidí, kteří nevěděli, jak s tím naložit... Taky mě třeba jeden velitel přeložil na magistrát, aby mě tam bylo míň vidět. Tak to jsem byl takový jako, že sice to člověk všechno absolvuje, ale budou zase jináčí potíže. Ale lidi to pořád berou mnohdy líp než třeba homosexualitu, protože já de facto jsem normální. Ale mám kamaráda, kteří jsou transsexuálové a kteří mají chlapa, přítele, tak pak se zase potýkají s dotazy, tak to jsi mohl rovnou zůstat. Nemohl, prostě se necítil jako žena, ale jako muž a to že je s chlapem, to tak prostě je no.

Já: To je zajímavé. Jak je to braný.

J: No taky by mě zajímalo, jak to je. Jestli jsem někdy v minulosti něco provedl nebo naopak je to level výš. Štěstí ti to nezaučí, často se stává to, že člověk má velké očekávání, je to velká meta, stane se to a pak je ten život najednou takový fádňí.

Já: A jaký to teda bylo po té proměně? Jak ti bylo?

J: To bylo perfektní to, že jsem se nemusel nijak maskovat, jako s batohem různě. A to si pamatuju, jak jsem šel na první kontrolu na Bulovku a že jsem mohl nechat bundu a mikinu tak rozepnutou a foukal vítr a teď mě to bylo jedno, že se to rozvane. Samozřejmě, že to tělo není zas tak krásné a většina lidí lpí na té dokonalosti, takže já třeba tu pravou stranu mám takovou nějakou větší tady. Asi to špatně brali nebo co, ale na další operaci se mi kvůli tomu zas nechce. Ale je pravda, že si tričko jen tak bezmyšlenkovitě nesundávám.

Já: A ta operace byla kdy?

J: V těch 24.

Já: A teď je ti kolik?

J: 40.

Já: A jak ses jmenoval?

J: Jana. To bylo hezké.

Já: A jak ses dostal ke jménu Jakub?

J: No protože jsem se vždycky zajímal, třeba jako mamí, jak bych se jmenoval, kdybych se narodil jako kluk, no říkala, že Jakub. Takže jsem si vybral to, co rodiče chtěli. Taky jsem chtěl, aby to k tomu příjmení šlo, aby to nebylo nějaké udrnčené. Protože tomu já zas přikládám význam.

Já: To se mi líbí, že ses na to takhle zeptal.

J: No to předtím, to nebylo tak obvyklé, Libuše. Mě říkali doma, Jani nebo někdy Janičko, a to je takové milé, hezké. Kdybych třeba někdy měl dceru, tak bych o tom jméně uvažoval. Já proti tomu jménu nemám nic, jako že bych na všechno chtěl zapomenout, to jako ne.

Já: Bereš to jako součást?

J: No, jo. Je pravda, že ti to třeba veme nějaké... je to síto na lidi. A já jsem fakt rád, že v době, kdy jsem to podnikal, tak už nežil strejda, mámin brácha, protože to by byl děs, i prarodiče a tak. Takže to je dobře. Z té tátovi strany, to je v pohodě, taky to nebylo hned, ale pak to věděli, jako že jsem po té přeměně a s některýma se občas i vidíme a je to dobrý no.

Já: A rodiče to tedy vzali? Nebo jak se to vyvíjelo?

J: Rodiče jo, pak máma je taková, ona není zas otevřená náruč, ale když něco přijme, tak už se s tím dá na 100% počítat. A táta se mě třeba občas ptá.

Já: A vidíš třeba nějaká posun v tom vztahu? Je to třeba otevřenější? Třeba z tvé strany jsi v tom sám za sebe, je ti líp než během dospívání, tak jestli se to promítlo nějak do vašeho vztahu?

J: No je to takové přirozenější, přirozenější pro mě určitě, protože můžu dělat, nebo můžu přijet domu k té mámě, tak mi nachystá to jídlo a tamto, takové to je, kdybych byl dcera, tak bych byl taková líná, to už by neměla. Ale takhle se mě zeptá, jestli jsem jedl, já ji odpovím, že si vezmu a ona mi řekne, ať jdu, že už to mám stejně ohřáté. Kdežto u těch dcer se čeká nějaká ta pomoc.

Já: A co ten osobní život po přeměně?

J: Pak jsme se se Luckou za nějakou dobu, za nějaké měsíce jsme se rozešli a já jsem pak poznal svojí dnes už bývalou manželku. Takže napřed jsme se spolu pár krát viděli, pak jsem ji to samozřejmě řekl, myslím v esemesce napsal, moudře... Bud' a nebo. Ona, že jestli je to takhle, že bude potřebovat čas. No a já jsem ji pak nějak druhý den, protože jsem byl v centru, kde ona pracuje, tak jsem ji napsal, no nic, tak jsem ji volal, stavila se tu na kafe, no tak jsme se domluvili do kina. Ještě jsem měl u sebe tenkrát starý řidičák, tak jsem ji mohl dokázat lehce... A ona, že se jí líbí, jak jsem to zvládnul a jak jsem v pohodě a tak. Jenže to nevěděla, že jsem tak v pohodě, protože jsem byl mírně hypomanický, takže jsem byl proto takový jako... nic nebyl problém.

Já: A to bylo jak dlouho po operaci?

J: To bylo půl roku po tom, co jsem se rozešel se Luckou. No a spolu jsme byli teda pět let a my jsme se tedy jako neměli brát. Takové to bylo, mě neseděla jejich rodina, já určitě jim taky ne. Její matka pořád říkala, mě na něm něco nesedí a já přijdu na to co. Nevím, jestli na to někdy přišla, mě bylo tenkrát 29 a ona že je divné, že je mi 29 a že nemám ještě dítě a že jsem ještě nebyl ženatý. No a my jsme se brali, protože jsem se dostal do takové té hypomanie, neřekl bych do úplné mánie, to ne, ale chtěl jsem, aby se v mém životě něco dělo. Tak jsem začal zařizovat tu svatbu, no a kdyby to nebylo, tak by sme se ani nevzali. Úlet. No a potom jsme se poznali s Líbou, to bylo velmi brzy, ještě jsem byl z toho celý takový špatný. Líba byla taky v rozchodovém řízení, takže takový dva jako chudáci. No a taky je to pět let. Tak jsem říkal, jestli jedu na pětiletky, tak...

Já: To už máš z toho dětství, kdy jsme byli po 5 letech. Nehraje nějakou roli pětka v tvém životě?:)

J: Tak teď jsme zvědavý. Bylo mi kdysi vyvěštěno, že ve 43 letech mám poznat opravdu tu ženu, se kterou mám být. Že bude o něco starší než já, takže si tak říkám, že mám ještě čas.

Já: A není Líba ta, se kterou bys chtěl být?

J: Ale ona není starší.

Já: To se může měnit ne?

J: Nevím, občas je to takové, že si myslím, že si moc jakoby nemáme co dát. Taky je to dáno i tím bydlením, že s Leonou je to jako v pohodě, s tím Tomášem je to jako náročnější, dělá naschvály, to je mu jednadvacet. Teď bude maturovat, protože jednou propadl, jednou přecházel ze školy na školu, takže opravdu takové dílo.

Já: A přijali tě?

J: Jo, jako ze začátku dobrý, ale třeba teďka s Tomášem nekomunikujeme vůbec. Má tendence jako urážet, tak si tak někdy říkám, jestli to mám za potřebí. A na to mi Líba řekne, že to semnou vydržela tak dlouho a... Tak jsem jí řekl, že jsem ji za to asi stál.

Já: A naplnila se tvoje očekávání?

J: Jo, tak jako jo. Mě to přijde hrozně povrchní tohle to jo. Ale je mi příjemný, že se můžu představit jako J.K. a ten přístup je ke mně taky takový. Víš co, naplnilo se to v tom, že se obléknu do čeho chci a tak, jdu někam a vidí mě jako chlapa. Ale ten vnitřek, jaký mám nebo nemám, řekl bych že jsem to pořád já jako od malička. Akorát, že to má jinou fasádu, že to se nějak nezměnilo. Zajímalo by mě, jaké by to bylo, kdyby se to stalo třeba dřív, kdyby to umožnili už třeba tomu dítěti. Ale zas nemám v sobě zas takovou tu průraznost, že nikdy nebudu predátor, jako že když vidím třeba i v televizi nějakého náměstka, tak si říkám, a to ty taky nikdy nebudeš. Nemám ambice ani ničeho dosáhnout. Ale nevím, jestli to není spíše osobnostní. To i ve stacionáři mi jedna holka říkala, že to mám v hlavě asi dost pomíchané, že jednu polovinu mozku mám takovou a druhou za jinou, ale tak to bych zas neřekl.

Já: Někdo to má tak, jiný zas úplně jinak. Každý je ambiciózní jinak a jde si v životě za něčím jiným. Nejhorší je právě to srovnávání.

J: No když si představím, že bych měl mít jako sako a hodinky a jít jako na schůzku, tak mi to nesedí. Radši bych byl někde na farmě a měl svůj dobytek...

Já: A to je přesně to, v čem jsme odlišní a díky bohu za to, vždyt' kdyby všichni chtěli a dělali totéž, jak by to dopadlo.

J: Ale mě pak ženy vyčítají, že nemám ambice, protože s tím jsou spojené prachy a pro ženy nejsou moc atraktivní muži, kteří neumí vydělávat a zabezpečovat.

Já: Tak je asi dobré především myslet na sebe. Když budeš chodit někam, kde tě to nebude vůbec bavit a budeš chodit otrávený z práce, taky v tom nebude tobě ani tvému okolí dobře. A kdyby ses měl rozhodnout znova, šel bys do toho?

J: Určitě. Tak ono moc možností není. Jako už tenkrát, to mi bylo 14, jsem spolykal nějaké prášky, protože jsem to chtěl zabalit, protože jsem vůbec nevěděl jako, proč žít. Co mám čekat, takové mi to přišlo všechno na nic. Ale nějak si nepamatuju, že by to bylo spojeno s tím, že nejsem ve svém těle a nechci žít. Spíš jak to doma bylo takové studené, nic jsem moc nemoh...

Já: A předcházela tomu nějaká konkrétní situace?

J: Jojojo. Ale jako blbost, no možná že bych to chtěl někdo bagatelizovat, ale já jsem, na něčem jsme byly s mamkou domluvené, já měl slíbeno, že bych pak mohl do kina a zas to nakonec bylo jinak a já jsem šel potom za tátou do nemocnice. Ne, že bych to s ním chtěl jako probrat, ale postěžovat si a co bude jako dál. Mamka tenkrát i tak jako tajně popíjela. No a táta pak musel nějak odejít, na nějaké oddělení a já se tam podíval, co tam

je za léky a vzal jsem si tam protiadem a sežral jsem to. Pak jsem chtěl napsat nějaký dopis na rozloučenou, ale něco tak obecně psát, to je k ničemu, tak jsem to hodil do koše. Táta přišel, já mu říkal, že už jdu, on si všiml, že tam chybí ty léky, ptal se mě, kde jsou, já mu řekl, že nevím a šel jsem. Zachvilku mě doběhl, že jsem je snědl, že se podíval do koše a našel tam ten papír, kam jsem začal už něco psát. No a pak jsem šel na výplach žaludku a tak a vezli mě na ARO. Ale to bylo asi proto, že mi ten život přišel takový depresivní... a přijde furt. Hrozně se to táhne.

Já: Pořád jo? A co tě teď takhle naplňuje, co tě baví?

J: Takové úplně věci jako že se okoupu. Nebo že se člověk dostane ven. No nějak nevím, co bude dál. I s tou prací, skončil mi byt. Ředitel městské policie mě chce přijmou, a možná že teď dostanu v Řepích takovou garsonku a teď ta představa stěhování teď věci a vím, že bych na nich měl lpět, ale já bych to nejradši všechno vyhodil. Takže v dubnu se na to podívám, no a... no nepřijde mi takový život nějak extra šťastný, ale to je spojeno i stou psychikou, že je taková jako slabší. A občas i tak přemýšlím jako co se cítím, když je dotazník a má se tam zatrhnout jako muž nebo žena. Jako žena teda ne, ale muž si říkám, že to taky úplně není pravda.

Já: A co ti k tomu schází, aby ses cítil jako muž?

J: No tak určitě takové to úplné tělo, to že se udělají nějaké kosmetické úpravy, to je sice fajn, ale jako není to samozřejmě biologicky tak, jak to má být. Tak to, pak mám tendence díky tomu některé věci shazovat, přitom je v tom spíš lítost.

Já: Jako že lítost potřebuješ ty sám nebo potřebuješ, aby tě v tom ostatní třeba opečovali?

J: Ne, jako že je mi třeba líto, prostě že nejsem jako ten chlap prostě od přirození. Ale třeba, kdyby to tak bylo, třeba bych na tom byl stejně.

Já: Jaký máš vztah k sobě samému?

J: Asi se moc nemám rád. Asi ne.

Já: A to je už od toho malička?

J: Já nevím, co je to, když se má člověk rád, jak se to pozná?

Já: No je ti dobře, když jsi sám se sebou?

J: To jako jo, je jsem rád, sám se sebou.

Já: No jako, mít rád, když třeba sám sobě něco dopřeješ nebo když občas myslíš i sám na sebe, aby tobě bylo dobře.

J: No to mi moc nejde. Taky i ten stacionář jsem blbě pojal, vůbec ne ku prospěchu sebe, ale i tak jsem myslel na ty lidi. I když jsem psal ten životopis, tak jsem myslel na ty lidi. Protože životopis se dá pojmout z několika linií, tak já jsem zvolil uhle transsexuální. Kvůli těm lidem, že někoho takového poznali, a když potkaj nějaké dítě nebo někoho

takového jindy, aby s tím měli zkušenost. Tak proto jsem to tam řekl, ale někteří z toho byli teda, zastínilo to jako mě a jedna z terapeutek říkala, že proto jsem tam nepřišel. Pak jedna zas hotová z toho, že jsem strážník, jako policajt, tak ta měla někde problém někde s policií, tak to jsem byl hromosvod. Nějak jsem nevěděl, jak to tam uchopit.

Já: Já jsem to spíš i myslela tak, jako když jsi tu takhle doma sám se sebou, asi nejde o nějakou spokojenost, ale jak to sám se sebou máš?

J: No takhle, sám se sebou jsem moc rád a třeba mě vadí, když třeba ty děcka přijdou domů. To mě rozladí, musím si na to zvykat, že je to zas jinak. Ale když jsou pak doma, tak už jsem na to zvyklý a pak si nedokážu zas představit něco jiného. No to je prostě, někde je to až obtěžující, jak si to v sobě musí člověk rovnat... někdy jsou to blbosti...

Já: Ale záleží ti na tom, tak blbost to může být pro někoho jiného, ale neznamená to, že pro tebe také.

J: Podmínek mého komfortu je víc, potřebuju, aby byly věci položeny určitým způsobem, když to někdo udělá nějak jinak, tak pak mám třeba chuť nemluvit. Ale nevím, jestli je to dospělé.

Já: Tak to asi někdy potřebuje každý, nemluvit. I dospělý.

J: Mě hodně baví problematika genderu, přemýšlím, že bych si udělal ještě ty dva roky na Karlovce. Co se má a nemá, co je s rolema spojeno. A pak je prostě vidět, když se věci dělají, jak se mají, tak je klid. U nás není moc prostoru pro to být nebo dělat věci jinak. Já si většinu věcí udělám sám, ale něco mi tak nejde, ale naopak to zas umím s dětma, matka i babička jsou padagošku, tak u nás to tam je vidět. A to je tak, že kdybych přišel třeba do školky, že chci učit, tak se budou taky divit, protože by to bylo divné.

Já: To je přesně ono, předsudky a to by asi být nemělo, to asi jo. Jak mile se někdo trochu odchyluje od „normálu“ je to dost často špatně. Co je vlastně normální? A také, co je normální u nás, není normální jinde... tohle je podle mě dost velký problém naší společnosti. Proto jsem třeba ráda za tebe, že se nebojíš a říkáš na rovinu, jak t s tebou je. Dáváš ostatním možnost poznat něco jiného a popřípadě i změnit pohled na věc, kterou znají jen okrajově a neměli si kde udělat názor, který je většinou přejatý.

J: Děkuju, takové věci bych asi potřeboval slyšet častěji. Já si totiž pak už moc nevěřím a přijdu si jakoby k ničemu. Já jsem si představoval, že si třeba Míla přečte alespoň nějakou mojí seminárku a ocení to, ale moc to není.

Já: Ale to je přece v pořádku, každý potřebuje pochválit a mít nějakou podporu. Já to tu z tebe celkem cítím, že ti to chybí.

J: Já bych totiž potřeboval zjistit, že já jsem co k čemu. Protože jsem já uvažovat o všech možných oblastech, ale teď ve mně uzrává ten gender, takže to b mohlo být k něčemu, ale já nevím, jestli mi to má někdo chválit.

Já: A proč by ti to někdo schvaloval?

J: Asi potřebuju to, no vidíš to, pro to ty máš vlohy. Pocit nějaké vyjímečnosti.

Já: Ještě se tě zeptám, je něco, co tě zaskočilo, mile, nemile? Po operaci? Něco, co jsi nečekal.

J: Jsou věci, se kterými jsem počítal, jako ta hormonální léčba a tak dále. No asi to, co už jsem tady zmiňoval... takhle bych to řekl, ta přeměna pohlaví není všelék. Jsou věci, které vyžadují spíš nějaké třeba osobní nasazení, když v tom člověk chce uspět nebo se zlepšit. Pak člověk narazí na to, právě třeba jak jsem říkal o té školce, že kdyby takhle chtěl dělat. To jsem se někde bavil ve školce, když byl den otevřených dveří, tak taky ti rodiče říkali, když jsem se jich ptal, jaký by měli názor na to, kdyby děti učil muž. A hlavně ti chlapi, že by se jim to nelíbilo. Ženské byly otevřenější, že by to i zkusili. Člověk tímhle pozná jiné limity, které jsou nastavené společností. A tímhle máš možnost vyzkoušet si limity jak pro muže, tak pro ženu. A pak taky se dá i to, co prožiješ v tom předchozím těle, tak se dá i zúročit, ve vztazích... No myslím si, že je to dobrá zkušenost a kdyby mi někdo řekl, že tady máš pilulku a tu sníš a nezažil bys to, tak bych ji nechtěl. Jsem za to rád, protože máš takový širší záběr.

Já: A ještě poslední otázka, co ti to dalo a co ti to vzalo?

J: Sebevědomí, jak vzalo, tak dalo. Protože tam jsi něco, někdo jako od malička a máš nějaké fotografie z dětství a tak a najednou je to pryč. Takže najednou není moc pevná půda pod nohama, jako co jsem, jako kdyby kus mě neexistoval. A zároveň kus mě neexistuje teď, protože do těch 24 jsem žil v jiném těle, takže zase nějaká puberta a seznamování se, docela zásadní období v životě člověka, tak to už nedoženu. Ale měl jsem ho jakoby předtím, ale to jsem zase nenaplnil. Takže v něčem jak tam mi to sebevědomí dalo i vzalo, tak teď.

Já: Tak to je pro mě zas úplně jiný pohled, který by mě nenapadl, ale je to pro mě naprosto srozumitelné.

J: Je to takové, že zjišťuješ, že ten život je i malinko složitější, není to tak povrchní a jasné.

Já: Kubo, ale ty jsi ještě říkal, že s tou ženou, že jste vychovávali syna?

J: Ona měla syna z prvního manželství. No to jako v mém případě připadalo v případě umělé oplodnění, ale to byl zas problém, protože jsem si říkal, kdo, jaký typ člověka jde dát sperma. Studentík, který nemá, kde vzít prachy a nenapadne ho nic jiného, než si to tam udělat. Tak to mi přijde takové charakterově ne moc extra. Pokud by to byl někdo inteligentní, vizáž by byla pohledná a vím, že tto někomu pomůže, tak to беру, ale to se nedozvím.

Já: Aha.

J: Jak říkám pro mě by bylo ideální, kdyby to byl třeba nějaký bratranec, což by mi ale zas jako vadilo, protože je to už jako známý a pak si ještě říkám, jestli to není už všechno vykombinované. Jestli by se ty děti neměly narodit tehdy, když se narodit mají. Taky mi

řekla Fifková, že u těch, muži co jdou na operaci na ženy, tak si mohou nechat zamrazit sperma, a ženy můžou vajíčka, ale ty jsou na kratší dobu. A hlavně ti to musí někdo říct, kdyby mi to tenkrát někdo řekl, tak bych asi řekl, že jo. Protože ta touha mít vlastního potomka, i když já bych si vzal dítě, jako to miminko, já k tomu přilnu jako brzy a líbí se mi to. Tak vůbec postarat se o někoho, to mám rád. I u těch seniorů, za kterými chodím.

Já: A to je třeba dobrý a důležitý, že se těm lidem někdo věnuje a tráví s nimi čas. Na to taky nemá každý.

J: Já vím, ale stejně jsou pořád hodnoceny ty prachy.

Já: To jsou. Ale když se pak bavíš s těma lidma, tak nemají ani moc přehled o těhle normálních věcech. Hodnoty jsou úplně jiné. A na co se teď chystáš?

J: No protože mám taky trochu problém s tím pitím a byl jsem u jedné paní doktorky, která mě lákala na skupinu do Bohnic, že si myslí, že by to mohlo být dobrý, protože jsem teďka hodně sám. No a já bych tam asi taky zašel, protože bych měl to srovnání třeba s anonymními alkoholiky, kde jsem párkrát byl a o čem píšu v té své slavné bakalářce. Tak bych měl i srovnání, jaká je skupina vedená i takto, protože skupiny znám, tak abych věděl.

Já: No, tak super.

J: Ještě ti tady dám jednu knížku, kde je i přímo semnou jako rozhovor, tak abys měla víc z čeho čerpat. To je vlastně v době, kdy mi bylo 25, takže neberu hormony, jsem v té střední fázi.

Já: Moc děkuju!. Tak to je asi všechno. Kdyby ještě něco, můžu se ještě ozvat?

J: Jasně. A jaké je tedy vlastně téma.

Já: Subjektivní reflexe změny pohlaví. Ted' se ještě budu ozývat těm 2 klukům a uvidíme.

J: Dobře, dobře.

Já: Děkuju!

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá životem tří transsexuálů, konkrétně žen, které podstoupily přeměnu pohlaví a staly se muži. Diplomová práce je tvořena ze dvou částí. První část je teoretická, kde autorka popisuje danou problematiku. Zaměřuje se na téma transsexuality obecně. Popisuje, co všechno změně pohlaví předchází a co proces přeměny obnáší. Věnuje se historii, diferenciálním diagnózám a procesu samotné přeměny včetně hormonální léčby a operativních zákroků. Druhá část je empirická. Záměr této části je získat subjektivní reflexe životů tří mužů, kteří bývali ženami. V empirické části autorka popisuje také záměr výzkumu, výzkumný vzorek a dosažené výsledky. Součástí empirické části jsou tři kazuistiky, které autorka vytvořila na základě rozhovorů, jejichž přesné přepisy jsou součástí příloh. V příloze je přiložena také struktura otázek, na které se autorka respondentů tázala.

Klíčová slova: transsexualita, přeměna pohlaví, hormonální léčba, diferenciální diagnóza, subjektivní reflexe.

Abstract

The Thesis concern the life of the three transsexuals, namely women, who underwent the changes of the sex and became men. The Theses consist of two parts. In the first one, theoretical, the author describes the transsexuality generally, mentioning history of transsexuality, differential diagnoses, hormonal treatments and chirurgical changes. Explaining the process of the transition itself and follow up of that changes in all its aspects. The Second part is empirical one and consist of research and outcomes of three concrete persons. Integral part of the Theses are three casuistries based on the authentic interviews done by the author herself. The transcriptions of all interviews as well as structured questions used for these interviews are part of the Thesis's enclosure.

Key words: transsexuality, sex transition, hormonal treatments, differential diagnoses, subjective reflection.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autorky: Veronika Brujová

Studijní program: Magisterské studium

Studijní obor: Psychologie

Název práce: Subjektivní reflexe přeměny pohlaví

Počet stran (bez příloh): 63

Celkový počet stran příloh: 30

Počet titulů české literatury a pramenů: 29

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 5

Počet internetových zdrojů: 9

Vedoucí práce: Doc. Karel Hnilica, Ph.D.

Rok dokončení práce: 2015

Jméno a příjmení studentky: Veronika Brujová
Obor studia: psychologie
Název práce: Subjektivní reflexe přeměny pohlaví
Vedoucí práce: doc. Karel Hnilica

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 63
Počet stránek příloh: 30
Počet titulů v seznamu literatury: 43

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová přiléhavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	x			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	x			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	x			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	x			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

výsledků v praxi

	x			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce
(publikace, referáty, apod.)

	x			
--	---	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Jde o velmi kvalitně a zajímavě zpracované kazuistiky tří případů změny pohlaví. Ve všech případech šlo o proměnu z ženy na muže. Použitou metodou byly rozhovory, které jsou pečlivě zdokumentovány v příloze.
Empirickou část práce bych doporučoval po příslušných úpravách k publikování.

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Práce splňuje požadavky kladené na tento typ prací.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: výborně

Datum, podpis:

8. 9. 2015

doc. Karel Hnilica

**Posudek oponenta diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Bc. Veronika Brujová
 Obor studia: psychologie
 Název práce: **Subjektivní reflexe přeměny pohlaví**
 oponent* práce: doc. PhDr. Jaroslav Koťa

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 63
 Počet stránek příloh: 30
 Počet titulů v seznamu literatury: 34+9

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

x				
---	--	--	--	--

Oborová příslušnost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	1			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

		2		
--	--	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	1			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	1			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	1			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	1			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

x				
---	--	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

x				
---	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

	1			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	1			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Návaznost kapitol a subkapitol

	1			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

x				
---	--	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

	1			
--	---	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Co by autorka na základě svého šetření doporučila ke zvážení těm, kdož chtějí projít přeměnou sexuality z ženy na muže?
Jaký typ terapeutického výcviku by měli absolvovat badatelé ve zkoumané oblasti, aby neměli zábrany ke kladení některých otázek?

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Autorka se zabývala tématem, které nebývá příliš frekventované v oblasti psychologie; mnozí jej považují především za téma sexuologické. Jisté ovšem je, že transsexualita má mnohé psychologické problémy – a to jak před přeměnou, tak po ní. Autorka v úvodních kapitolách práce podrobněji popisuje jednotlivé podoby proměn pohlaví, posléze se soustřeďuje na centrální téma své práce: proměnu žen v muže. Na třech vybraných kazuistikách v empirické části ukazuje, jak se vyvíjel vztah respondentů k jejich původní sexuální roli až k rozhodnutí změnit identitu – a jak se následně s touto změnou vyrovnávali. Práce je psána čtivě a ukazuje, že se autorka musela vypořádat s celou řadou problémů; a to včetně seznámení s lékařskou problematikou vázanou na změnu pohlavní identity. Vytknout lze snad jen to, že nadpisy kapitol by neměly být součástí následující první věty odstavce po nadpisu či mezititulku v kapitole, což se vyskytuje v textu na více místech. Překvapivé je, že přes skutečnost suicidální tendence v období dospívání, se zdají být tři kazuistiky transsexuálních osob poměrně málo problematické, chvílemi až idylické. Celkové hodnocení: v textu práce je možné vyzvednout jeho čtivost, dobře volený soubor otázek pro polostrukturovaný rozhovor, kazuistiky jsou dobře strukturovány a ilustrují vhodně zvolenou problematiku. Text práce splňuje požadavky kladené na diplomové práce a lze jej doporučit k obhajobě.

Navrhovaná klasifikace: výborně

Datum, podpis: 25.8.2015

doc. PhDr. Jaroslav Kořan